

ČASOPIS MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH

MODERNÍ DIVADLO

KVĚTEN—ČERVEN 2020
5. ČÍSLO

JSME DIVADLO ROKU

PŘEHLED PREMIÉR

MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH PRO SEZONU 2020/2021

ABC

LEV NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ
VOJNA A MÍR

Režie: Michal Dočekal
Od září 2020

MARTIN VAČKÁŘ,
ONDŘEJ HAVELKA
ZÍTRA SWING
BUDE ZNÍTI VŠUDE

Režie: Ondřej Havelka
Od září 2020

EUGÈNE LABICHE, DAVID DRÁBEK
VRAŽDA
V KLÁŠTERNÍ ULICI

Režie: David Drábek
Od října 2020

JAMES MATTHEW BARRIE,
DAVID DRÁBEK
PETR PAN

Režie: David Drábek
Od prosince 2020

BERTOLT BRECHT, PAUL DESSAU
MATKA KURÁŽ
A JEJÍ DĚTI

Režie: Michal Hába
Od ledna 2021

CHARLIE CHAPLIN
DIKTÁTOR

Režie: Martin Čičvák
Od března 2021

WILLIAM SHAKESPEARE
HAMLET

Režie: Michal Dočekal
Od června 2021

KOMEDIE

SAŠA UHLOVÁ
HRDINOVÉ
KAPITALISTICKÉ
PRÁCE

Režie: Michal Hába
Od září 2020
Koprodukce s Volksbühne Berlin

KRAJINOU SLZ

Choreografie: Fanny Barrouquère,
Monika Částková, Barbora
Nechanická, Michal Heriban
Koprodukce s Lenka Vagnerová
& Company
Od září 2020

JIŘÍ ADÁMEK
100 NEJKRÁSNĚJ-
ŠÍCH ČESKÝCH
BÁSNÍ

Režie: Jiří Adámek
Od října 2020

JAROSLAV HAŠEK, BERTOLT
BRECHT, PETRA HŮLOVÁ
ŠVEJK/SCHWEJK

Režie: Armin Petras
Koprodukce se Staatstheater
Augsburg
Od října 2020

PAVEL KOSATÍK,
MILOŠ ORSON ŠTĚDRŮ
EMIL BĚZEC

Režie: Jiří Nekvasil
Od prosince 2020

JAKUB MAKSYMŮV
TESLA

Režie: Jakub Maksymov
Od března 2021

BERNARD-MARIE KOLTÈS
ROBERTO ZUCCO

Režie: Attila Vidnyánszky ml.
Od dubna 2021

ROKOKO

LUCHINO VISCONTI
POSEDLOST

Režie: Jakub Šmíd
Od září 2020

DAVID DRÁBEK
KANIBALKY 2:
SOUMRĀK
STARCŮ

Režie: David Drábek
Od září 2020

PHILIPP LÖHLE
PŘES ČARU

Režie: Tomáš Loužný
Od října 2020

ZDENA SALIVAROVÁ,
MARIE NOVÁKOVÁ
HONZLOVÁ

Režie: Jakub Nvota
Od prosince 2020

JIŘÍ SUCHÝ, FERDINAND HAVLÍK
DR. JOHANN
FAUST, PRAHA II,
KARLOVO NÁM. 40

Režie: Vladimír Morávek
Od února 2021

DAVID DRÁBEK
HEREČKA
SOBOTNÍ NOCI

Režie: David Drábek
Od května 2021

MĚSTSKÁ
DIVADLA
PRAŽSKÁ **ABC**KOMEDIE**ROKOKO**

ÚVODNÍK

TĚŠÍME

Psat úvodník do divadelního časopisu v době, kdy divadlo nehraje, je jako vyprávět obraz. Lze to, ale nemá to moc cenu.

Má snad ale cenu zeptat se nyní, k čemu nám divadlo je. Pokusím se nabídnout jednu odpověď.

Pandemie pozastavila svět a toto pozastavení přineslo řadu podnětů k zamyšlení (pro mne třeba dost zásadní zpomalení ničení planety. Ale už teď někteří politici proklamují, že pokusy o šetrnější přístup k přírodě musí být zapomenuty...).

Další pozoruhodnou zkušeností, kterou jsem během karantény udělal, je jakási „otevřenost k uzavřenosti“. V době všeobecného ohrožení jsou různá opatření nutností. Ruku v ruce s touto nutností ale musí jít i kritické zkoumání oprávněnosti a potřebnosti toho kterého omezení. Vstřícnost k restrikcím by neměla být apriorní, protože by nám tento návyk mohl zůstat.

Strach volá po silném vedení, po ruce, která pevně svírá oprať. Nastane období poptávky po silných vůdcích, doba bude rozumět příkazům a zákazům.

V takových chvílích je snad možné promluvit o divadle a nabídnout hypotézu, k čemu by také divadlo mohlo být dobré: divadlo stojí vždy na straně otevřenosti a dialogu. Začíná to od toho, že v divadle vám nikdo nemůže určovat, kam se máte dívat, zda na úsilí protagonisty, který zrovna páchá sebevraždu, či na to, jak statista v pozadí scény zápasí s halapartnou, nebo můžete pokukovat po sousedce. A pokračuje to na dlouhé škále od nudy až k zážitku, ale nic z toho vám divadlo nemůže vnutit. Stanovisko musíte nakonec zaujmout sami. Divadlo je vždy na straně otevřenosti a svobody. Přinejmenším svobody vnímání, ale ani to není málo v době, která se definuje jako doba postfaktická.

Těšíme se na to, až my na jevišti s vámi v hledišti budeme zase tím pramínkem, který se vlevá do širokého proudu dialogu o světě.

Těšíme se na to, až budeme mít obecnost a společně budeme moci vést rozhovor o záležitostech obce a světa.

Anebo se jen tak světu vysmějeme, obojí divadlo umí. Těšíme se na vás.

MICHAL DOČEKAL

umělecký šéf Městských divadel pražských

MODERNÍ DIVADLO Časopis Městských divadel pražských.

Ředitel Daniel Příbyl. Umělecký šéf Michal Dočekal. Šéfredaktorka Lenka Dombrovská (lenka.dombrovska@m-d-p.cz). Korektury Tereza Kochová. Grafika Riana Štáhlavská. Zřizovatel Magistrát hlavního města Prahy. Registrováno MK ČR pod číslem E 16755. Zdarma k dostání v divadlech ABC, Komédie a Rokoko, elektronická verze na www.mestskadivadlaprazska.cz. ISSN 2571-1423. Náklad 25 000 výtisků. Tisk: Mafra. Dvuměsíčník. Číslo 5, ročník 14. Datum uzávěrky 26. 4. 2020. Vychází 9. 5. 2020. Na titulní straně Filip Březina, Sára Affašová, Zdeněk Piškula, foto Patrik Borecký. Další číslo vychází 5. 9. 2020.

PARTNEŘI

bnt attorneys in CEE EuroAgentur hotel KOKO

ZŘIZOVATEL

PRAHA
PRAGUE
PRAGA
PRAG

FOTO: ARCHIV NEMOCNICE

Zaměstnanci Městských divadel pražských také šli roušky pro potřebné. Na fotografii ředitel Daniel Přebyl předává jednu z várek Nemocnici Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze

DIVADLO PŘEŽILO MNOHO PROROKŮ ZÁNIKU

ROZHOVOR S ŘEDITELEM MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH

Překvapilo vás za téměř dvě sezony ředitelování Městským divadlům pražským něco? Nastala situace, kterou jste neočekával? Samozřejmě teď nehovořím o pandemii a zavření divadel. Divadelní provoz je tekutý písek. Ačkoli stále v divadle plánujeme, a to na několik let dopředu, zároveň dennodenně improvizujeme. Aby se večer odehrálo představení, je třeba seskládat stovky puzzlů, které dohromady utvoří umělecké dílo. A žádný dílek té skládačky nesmí chybět, všechny do sebe musí přesně zapadnout. Mohou nastat – a nastávají – desítky nenadálých situací a jejich řešení je samozřejmě povinností ředitele. Znovu a znovu mě při tom překvapují lidé, kteří svou práci naše divadlo utvářejí. Jejich talent, znalosti a dovednosti, píle. Obětavost. Lidé, kteří tvoří příběh Městských divadel pražských, jsou překvapením, na které se ptáte.

Téměř všechna divadla v tyto dny šíjí roušky, takže se zdá, že jich brzy bude dost. Co dalšího mohou umělci pro společnost udělat?

Jít příkladem. Pomoci, pokud mohou, třeba i prostřednictvím své tvorby. Zachovávat klid, nešířit závist a strach. Nepodléhat manipulaci, ale upozorňovat na ni. Vždy jsem prosazoval koncept divadla veřejně prospěšného. Věnoval jsem tomu značnou část své koncepce pro Městská divadla pražská. Mě osobně

DANIEL PŘIBYL (*1978)

Vystudoval dramaturgii na Katedře alternativního a loutkového divadla DAMU. Jeho dosavadní dramaturgická činnost zahrnuje projekty nezávislého divadla (v roce 2005 založil divadlo Letí, které zpočátku i umělecky řídil), práci ve významném regionálním divadle (Klicperovo divadlo v Hradci Králové), práci pro televizi i film. Od podzimu 2009 působil více než tři roky jako dramaturg Nové scény Národního divadla, mezi roky 2012 a 2015 pak byl uměleckým šéfem Městského divadla Kladno a Divadla Lampion. Ve své dramaturgické a publikační práci se zaměřuje zejména na klasické evropské drama a také na texty současných světových autorů. Je externím pedagogem Katedry činoherního divadla DAMU. Ředitelem Městských divadel pražských se stal v lednu 2018.

současná situace vede k ještě zásadnějšímu prohloubení této myšlenky – přetváříme divadla v kulturní instituce s mnoha dalšími funkcemi, ne pouze tou relaxační. Taková otevřená instituce, která kultivuje, vzdělává, podporuje mladé umělce, funguje komunitně, je společensky potřebná, před epidemií, během ní a samozřejmě významně po jejím konci.

Proč MDP v době zavření divadel nevysílají živé přenosy představení?

Rozumím všem kolegům, kteří se k této strategii rozhodli. Přineslo to řadu podařených výsledků, sám jsem se na některé internetové programy se zájmem díval, převážně na koncerty z hudebních klubů. My jsme se rozhodli čas, ve kterém nelze hrát pro diváky, zužitkovat jinak. Velké úsilí jsme věnovali nadstandardním opravám a údržbě všech našich pěti objektů. Také jsme pracovali na vývoji nových vzdělávacích a doprovozných programů. A věnovali jsme se intenzivní přípravě na příští sezonu. Chystáme devatenáct premiér!

Proč jste se rozhodli, že nevyužijete ani jednodušší cestu, jak dát o sobě vědět – vytáhnout z archivu staré záznamy a sdílet je na internetu?

Divadlo je živý interaktivní proces mezi herci a diváky ve společně sdíleném prostoru. Internetové nebo televizní vysílání ho může

připomenout, ale plnohodnotný kolektivní prožitek nenahradí. Je to konzerva, se kterou se dá přežít jen nějaký čas.

Takže se nebojte, že diváci zapomenou a nebude se jim chtít v příští sezoně do divadel vrátit?

Divadlo, podobně jako knihy, přežilo mnoho proroků zániku. Skutečným nebezpečím pro divadlo byl v minulém století film a později masové rozšíření televize. Divadlo leccos od svých konkurentů absorbovalo a pohodlně přežilo. A ve své historii překonalo mnohokrát i různě dlouhé odstávky, ať už z náboženských, politických, bezpečnostních, anebo právě třeba hygienických příčin.

MDP získala ocenění Divadlo roku v Cenách divadelní kritiky, které udílí časopis Svět a divadlo. Slavnostní udílení se však v březnu již nekonalo. Jaké to je dostat cenu, o čemž se téměř nikdo nedozví, a ještě to nesmět oslavit?

Tuto cenu chápou jako ukazovátka mířící po jeden rok na divadlo, na kterém se větší počet kritiků shodne, že se v něm právě děje něco podnětného. Mám velkou radost, že je to momentálně naše divadlo. Může to být jeden ze signálů, že jdeme správnou cestou. To mi úplně stačí. I když pochopitelně cenu si hezky vystavíme, a až to bude legální, tak ji i náležitě oslavíme!

Čemu takový úspěch přičítáte?

Ve slově úspěch mě vždycky varuje ten spěch, který tvoří čtyři pětina slova. Zvítězili jsme v každoroční anketě divadelních kritiků. Je to povzbuzivý impuls, stejně jako Cena divadelní kritiky pro Eriku Stárkovou za roli Dívky v muzikálu *Lazarus* a další dvě herecké nominace pro Radku Fidlerovou a Miloslava Königa nebo Cena Thálie pro Viktora Dvořáka za *Anděly v Americe*, nominace dalších herců na tutéž cenu, nominace na Ceny Divadelních novin, pozvánky na důležité festivaly... Kéž by tyto pozitivní signály ukazovaly na rostoucí kondici našeho uměleckého souboru, správný výběr spolupracovníků, zodpovědnou dramaturgii a upřímnou odezvu u široké i odborné veřejnosti. Ovšem je třeba číst i negativní recenze, připustit si neúspěch a poučit se rychle z chyb.

Zlé jazyky říkají, že byla oceněna především změna ve vedení MDP a snaha svazek divadel proměnit, méně pak umělecké kvality nových inscenací. Někteří kritici jsou v hodnocení dost nesmlouvaví, citují třeba z jedné z nejtvrdších reflexí, uveřejněné v časopise Svět a divadlo: „Úvodní sezonu tak na jedné straně provázelo několik úkolů splněných takřka jíc bokem, jako je připojení Komédie, kde se konají i v Příbylově koncepci avizované koncerty, čtení nebo výstavy, příchod nových členů hereckého souboru, nebo pět čísel časopisu Moderní divadlo. Samotné inscenace však zůstaly daleko za očekáváním a obměna repertoáru postupuje pomalu.“

Tento soud vynesl kritik, který poctivě navštěvoval naše divadlo celou sezonu a na nemalé ploše naše výsledky podrobil skepsi. Se zájmem jsem si to přečetl. Nedělá

mi problém číst i silně kritické názory na naši práci. Jistě, leckdy se cítím ukřivděný, komplimenty se přijímají snáze. Ale pokud to není osobně zaujatý názor nebo něco předsudečného, dost to v hlavě přesypám. Máme za sebou dvě sezony, ta druhá byla předčasně utnuta uzavřením divadel. Probíhá rozsáhlá proměna velkého divadla, včetně jeho rozšíření o třetinu další scénou, a to chce přeče jen nějaký čas. Z našeho šestiletého funkčního období celou polovinu.

Jak se dá vybalancovat ona umělecká kvalita a dobrá návštěvnost čtyř scén (pokud počítáme i Malou scénu ABC)?

Když jsme před dvěma lety přicházeli s Michalem Dočkalem jako uměleckým šéfem a celým naším týmem do MDP, varovali nás před propadem návštěvnosti. Nic takového nenastalo, naopak se mírně návštěvnost zvýšila. Divadlu Komédie stačil pouhý rok k tomu, aby se dostalo v návštěvnosti nad 70 %, což považuji za malý zázrak. Vyvažování umělecké ambice a divácké přístupnosti repertoáru je ústředním konfliktem v trvalé debatě každé dramaturgie velkého repertoárového divadla.

Můžete uvést příklad – konkrétní tituly –, kdy se to podle vás podařilo? Tedy, že je v hledišti plno a inscenaci nelze označit za podbíživou, k divákovi přespříliš vstřícnou? Dosud nejnáročnějším titulem byli v tomto smyslu jistě *Anděly v Americe* v divadle ABC. Reprízy mají vysokou návštěvnost, čtyři sta a více diváků. Dramaturgickým riskem bylo i první české uvedení dvě stě let staré tragédie *Sláva a pád krále Otakara* v režii Michala Háby v Komedii. I tam nás potěšil divácký zájem a kritické reakce, kladné i záporné, rozhodně však zaujaté inscenací.

Jaké divadelní scény navštěvujete? Jaké divadlo vám je blížké? A nemusíme zůstat pouze v České republice.

FOTO: PATRIK BORECKÝ

Martin Donutil a Ondřej Pavelka v inscenaci *Anděly v Americe*

KVĚTEN—ČERVEN 2020

Jako středoškolák i později na vysoké jsem konzumoval všechno, téměř každý večer jsem seděl v divadle. Potřeboval jsem si vytříbit vkus, protože mí rodiče nejsou z branže a k divadlu mě nikdy nenaváděli. Dnes už si hodně vybírám. Nejraději chodím do DISKU sledovat absolvující studenty DAMU, kde také učím. Jezdím do mimopražských divadel na premiéry mých oblíbených režisérů, sleduju hlavně ty z mladší generace. A pravidelně jezdím do zahraničí, abych udržel povědomí o aktuálních trendech, nejčastěji do Berlína, Londýna a na velké mezinárodní festivaly.

Co podle vás chybí českému divadlu? Jsou to především peníze, jak se dnes traduje? Povím vám, co chybí v českém divadle mně. Silní dramaturgové, kteří s intelektuální autoritou formulují vize svých divadel. Velmi málo českých scén dokáže zasadit svou činnost do prodiskutovaného myšlenkového rámce. Chybí mi také divadelní kritici, přál bych si jich víc a lépe zajištěných, aby se mohli plně věnovat recenzní a publicistické činnosti – a aby ji měli kde publikovat. Bez této reflexe – vnitřní od dramaturgů a vnější od kritiků – budeme tápat a ztrácet čas.

Vím, že jste toužil uvést českou divadelní premiéru Kushnerova díla *Anděly v Americe*, a tento divadelní sen jste si splnil. Máte ještě další velké – umělecké – sny? Každou sezonu s Michalem Dočkalem plánujeme jednu inscenaci, která přesahuje obvyklá divadelní měřítka. V první sezoně to byli *Anděly v Americe*, letos *Vojna a mír*, příští rok *Hamlet*. Je třeba jednou za čas stanovit úkol mimořádného rozsahu, který vyžaduje mobilizaci všech složek divadla. A který nás ideálně posune vývojově o kousek dál. Proto tyto náročné inscenace také režuruje umělecký šéf. Náměty máme na další roky.

LENKA DOMBROVSKÁ

autorka je šéfredaktorka *Moderního divadla*

K DIVADLU V DOBĚ KORONAVIRU

NĚKOLIK AKTUÁLNÍCH I HISTORICKÝCH REFLEXÍ

Přijde smrt divadla?

FOTO: ZDENĚK VELEN

V prvním dějství, aniž jsme si uvědomovali, o jak velké drama půjde, jsme od konce roku 2019 sledovali, kterak totalitní komunistický režim v Číně zatajuje, manipuluje a jen pomalu světu sděluje fakta o šíření nového nebezpečného viru. Režie se však brzy ujala globalizace a nákazu přenesla do Evropy. Již 24. ledna ohlásila první dva případy Francie a 31. ledna byli pozitivně testováni dva čínští turisté v Římě. V Itálii se rychle nemoc covid-19 začala šířit na sever. Přestože furlandské území okolo Udine historicky chápeme jako středoevropské, stále jsme se mohli domnívat, že jsme pouhými diváky. Brzy jsme však i my měli vstoupit na scénu tohoto dramatu.

V klidný nedělní večer prvního březnového dne v hlavních zprávách České televize ministr zdravotnictví ohlásil potvrzení tří případů nákazy koronavirem u nás. Hned v pondělí zasedla Bezpečnostní rada státu, ale první vládní opatření se týkala především hygieny a omezení cestování do Itálie. Během týdne počet nakažených za pozorného zájmu médií pomalu narůstal, ale prozatím jsme si stále nepřipouštěli možnost rychlého a dramatického propuknutí krize.

NEDOBROVOLNÝ DIVÁCKÝ PŮST

V jejích prvních dnech jsem ještě stihl absolvovat trojici pozoruhodných divadelních představení. Prvním byla unikátní intimní kreace *Vyplním šaty své tělem svým*, kterou za hudebního partnerství Tomáše Vtípila prozatím jen třikrát vždy pro dvanáct nejbližších přátel ve svém bytě sehrál Ján Sedal jako autor, režisér a herec-performer v jedné osobě. Záznak vracející víru v sílu divadla. V neděli se doslova „poslední skulinkou“ podařilo proniknout výpravě padesáti studentů a pedagogů Divadelní fakulty JAMU do Vídně a zde ve Volkstheater zhlédnout derniéru *Štěstí a pádu krále Otakara* režiséra Dušana Pařízka. Pro vídeňské obecnstvo dosti – pro Čechy dvojnásob – provokativní inscenace. A konečně v pondělí 9. března jsem ve školním Studiu Marta „na poslední chvíli“ stihl návštěvu *Mejercholda*, kterého s absolvujícím hereckým ročníkem vytvořil J. A. Pitínský. Představení plné mladé herecké energie a režijní imaginace. Dnes mi ta náhodná a vysoce kvalitní skladba tří představení v týdnu před „diváckým půstem“ připadá symbolická.

V úterý 10. března totiž na svém již čtvrtém zasedání Bezpečnostní rada státu rozhodla, že se téhož dne od šesté hodiny večer spolu s dalšími kulturními, sportovními, náboženskými a jinými společenskými

akcemi „zakazují divadelní, hudební, filmová a další umělecká představení (...) přesahující ve stejný čas více než 100 osob“. Od rána následujícího dne byla zakázána také osobní přítomnost žáků na školách všech stupňů a uzavřeny všechny školní budovy.

Restrikce divadelního provozu v té chvíli nebyla ještě úplná. Z prostředí malých nezávislých divadel zazněl dokonce hlas, že vzhledem k omezené velikosti jimi užívaných prostorů teď ona mohou na svá bedra převzít divadelní službu české veřejnosti. Od pátečního rána 13. března byl však počet všech zúčastněných osob (diváků, herců, techniky i uvaděčů) omezen na 30 a od rána 16. března 2020 následoval zákaz volného pohybu, který znemožnil i jakkoli komorní představení. Téměř na den po třiceti letech a čtyřech měsících od první soboty sametové revoluce opět zastavila česká divadla veřejné produkce.

VĚDOMÍ ZODPOVĚDNOSTI VŮČI SPOLEČNOSTI

Tedy to udělala na základě vlastního rozhodnutí, aby bránila právo společnosti na svobodný život, tentokrát jim to za účelem obrany zdraví a života ve svobodně žijící společnosti nařídila vláda – sice s obtížemi, ale stále ještě ustavená na základě demokratických voleb – se souhlasem demokraticky zvoleného parlamentu.

Tedy se divadelníci po boku studentů, když již míra nesvobody a zvláště mocenské totalitní moci nezastavující se ani před brutálními zásahy proti nespokojeným občanům narostla do naprosto neúnosné míry, stali iniciátory ke svobodě směřujícího společenského pohybu. Tedy se divadelníci stejně jako studenti bez protestů podvolili vládnímu rozhodnutí, neboť pochopili, že musí i oni přinést obět, aby pomohli společnosti ochránit.

Tedy i dnes sehrávalo v jejich postojích zásadní roli vědomí zodpovědnosti vůči společnosti.

Přinejmenším od dob národního obrození je dobrovolným údělem českých umělců – mezi nimi ve zvláště velké míře divadelníků tvořících v každodenním živém kontaktu se společností – zjištěná občanská cítění a přebírání spoluzodpovědnosti za svobodu české společnosti. A vždy se to děje v souznění se studenty, kteří jsou při svém rozletu a vstupu do života na omezování svobody obzvláště citliví. I pod vlivem tohoto etického imperativu byla reakce divadel a celé umělecké sféry na opatření nouzového stavu, přestože byla uprostřed rozběhlé sezony

šokem, až nečekaně občansky ukázněná a kreativně vstříčná. Brzy se proto objevilo několik komentářů srovnávajících chování divadel při sametové revoluci a v současné epidemické krizi. A podobnosti byly skutečně patrné až v té míře, jako by se nejen v divadlech, ale i v celé společnosti probudila paměť na události podzimu 1989 a tehdejší solidaritu a morální integritu.

Nesporný rozdíl však je v zaměření i programování aktivit divadel v tehdejší sametové a dnešní koronavirové době. Tedy ve stávce divadla přestala hrát, ale své budovy otevřela pro občanská setkání a diskuse, v nichž se rodily duchovní základy svobodné občanské společnosti. Před třiceti lety divadla přestala z vlastní až riskantní volby svým divákům otvírat večer co večer nehmotný, fiktivní a fantazijní dramatický prostor svých inscenací, ale otevřela jim své divadelní prostory, které jsou tím nejnezbytnějším, co potřebují ve hmotné sféře pro svou tvorbu. Dnes se podvolila vůli vnější a tyto své hmotné prostory musela zcela uzavřít, ale naopak se všemi, v naprosté většině digitálními, prostředky snaží s diváky sdílet nehmotný dramatický prostor svých uvádění streamujícím divákům záznamy svých představení či speciálně pro tuto příležitost aktuálně v dovoleném počtu a s rouškami vytvářené akce. I když situace pro divadla není jednoduchá a každým dnem nehraní před nimi vyvstávají další a další rozpočtové problémy, snaží se s vynalézavostí udržovat nehmotný živý umělecký kontakt se svou diváckou komunitou. Ale společnosti se pokouší nejedno divadlo pomáhat i hmotně – například šitím roušek pro nemocnice, domovy seniorů a jiné zdravotní a sociální instituce.

V občanské a duchovní oblasti se tedy čeští divadelníci se současnou krizí, která způsobila po třiceti letech druhé zastavení jejich činnosti, vyrovnávají s plným nasazením etické a kreativní energie. Daleko obtížnější to je a bude ve sféře ekonomické.

NEMOCI SPOLEČNOSTI

Česká divadla si v současnosti nesporně nemohla stěžovat na nezáměr diváků, o to větší bude ztráta tržeb, která se podle velikosti hlediště bude pohybovat od desítek a stovek tisíc až po desítky i stovky milionů. A paradoxně je jisté, že se ta největší divadla s největšími finančními ztrátami z ekonomické krize, která bude následovat po krizi koronavirové, vyléčí snadněji a rychleji – státní i městští zřizovatelé je tak či onak

podrží –, než ta malá, nezávislá, jejichž ztráty budou nominálně nejmenší. Nejenom v oblasti kultury odhalí pandemické ohrožení společnosti reálnou nemocí i jiné „neklinické“ nemoci společnosti. A dlouhodobě neléčenou chorobou českého divadelního prostředí je nedostatečné systémové řešení financování nezávislých – především těch mladých začínajících a nejvíce hledajících – divadel, pro jejichž přežití bude současný zákaz divadelních představení nejvíce zničující. A přitom hlas těchto malých divadel, jak již to historie českého divadla nejednou prokázala, může být hodně důležitý v době, kdy si celá naše společnost začne odpovídat na základní otázku: Přijde po ukončení krize katarze?

Všechna protikoronavirová opatření byla činěna ve zvláštním právním režimu, který umožňoval nouzový stav. S většinovým souhlasem tak naše společnost dobrovolně a bez protestů přistoupila na dočasně omezení demokracie a občanských svobod. Exekutivní vládní moc však vždy – nejen v době koronaviru – od podstaty trochu tenduje k jednodušším a mnohdy i efektivnějším řešením. (Jak to ostatně začalo být pojmenováno v době, kdy jsem tento text odevzdával.) Demokratické procesy jsou komplikované a prodloužené omezení demokracie by mohlo vládně usnadňovat práci i v čase odstraňování následků současné krize.

V nynějším boji s koronavirovou krizí mají hlavní slovo epidemiologové, při následném návratu demokracie a občanských svobod do normálního stavu se bude muset o slovo hlásit i zdravá část české tvůrčí inteligence (hlavou státu pejorativně označována jako kavárenská). A české divadlo by se – znovu v koordinaci s vysokými školami – mělo při této obnově ujmout opět své historii předurčené role a pomoci dovést krizi současného korona-dramatu ke katarzní občanské očištění.

I když dnes divadla nemají jistotu, jak rychle budou diváci překonávat strach vracet se do jejich hledišť, i když se budou stejně jako celá oblast tvůrčí kultury i celá společnost ocítat v těžké ekonomické situaci, bude pro ně umělecky důležitější a závažnější otázkou, jak se dokážou vyrovnávat s „postkoronavirovými“ výzvami dramaturgickými... Neboť – emfaticky řečeno slovy Antonina Artauda – „divadlo je zde proto, aby kolektivním úsilím likvidovalo národy“.

PETR OSLZLÝ (26. 4. 2020)

autor je dramaturg, scenárista, herec a rektor Janáčkovy akademie múzických umění

ŽIVOTNÍ ROLE ČLOVĚKA

FOTO: ZDENĚK VELEN

OTÁZKA PO ROLÍCH SENIORŮ JAKO BY IMPLIKOVALA, ŽE TAKY ŽÁDNÉ ROLE MÍT NEMUSÍ, NEMÁ- JÍ, NEBO BY DOKONCE MÍT NEMĚLI. NABÍZÍ SE ASOCIACE S KLASICKOU „HLÁŠKOU“ LEGENDÁRNÍ SENIOR- KY MILADY JEŽKOVÉ VE FILMU KULOVÝ BLESK: „A MÁTE NĚJAKÉ ROLE? A MOHLA BYCH JE VIDĚT?“

Podstatné je, že se tyto role nevyskytují u člověka osamoceně, že by někdo byl jen „manželka“, ale už nic jiného, nebo že by někdo o někoho pečoval a někdo jiný byl zaměstnaný. Naopak, role se vyskytují spíše v celých souborech. Respondenti v citovaném výzkumu měli v průměru rolí sedm, a čím více jich máme, tím větší je riziko, že se budeme cítit svými rolemi přetížení. Je však zajímavé, že s rostoucím stresem z rolového přetížení rostl mezi dotazovanými i pocit štěstí. Hořkosladký pocit štěstí z toho, že něčím a někým jsem, že „něco znamenám“, provázený možná povzdechem, že někdy toho, aby to bylo vůbec viděno a rozpoznáno, musím mít víc, než unesu. Sociální role pro nás ale nemají všechny stejnou váhu. Více než polovina respondentů-prarodičů označila právě tuto svou prarodičovskou roli za *nejdůležitější* nebo *druhou nejdůležitější* ve svém životě. V návaznosti na výše zmíněné možná nepřekvapí, že se takto vyjádřilo 61 % babiček, ale „jen“ 45 % dědečků. Prominentní postavení prarodičovství mezi ostatními (nejen rodinnými) rolemi ukazuje i zjištění, že 68 % prarodičů jej označilo za roli, která jim přináší *nejvíce štěstí a radosti*. Vzhledem k tomu, že to je jedna z mála rolí, ne-li vůbec jediná, která se poprvé exklusivně objevuje právě až ve vyšším věku, skýtá také velkou naději, že i ve vyšším věku je na co se těšit.

Role seniora mohou být produktivní, např. rodinné nebo pracovní, ale i symbolické: role „vzoru“ naší vlastní i společenské budoucnosti, jakou chceme nebo nechceme mít, nebo role ochranné, jako když jste se schouli k babičce, když jste měli teplotu nebo dostali pětku z matiky. Dalším typem role – symbolické a kolektivní – je role obětího beránka. Je to případ, kdy na stáří a seniory svalujeme všechno, co se nám ve společnosti nelíbí. Senioři jsou chimérická, neuchopitelná skupina, nedefinovatelná chronologickým věkem, nevyhranitelná socioekonomickým statusem, někteří senioři jsou uvázaní na lůžko, jiní vládou světovým mocnostem a globálním korporacím. Když se strefujeme do seniorů, nemyslíme tím nikoho konkrétně, což z nich jako skupiny činí lehký terč, nehledíme totiž na to, jestli je to paní

vedle nás v tramvaji, nebo náš vlastní otec či děda.

Svalovat na seniory všechny bolesti moderních společností je praxe s dlouhou tradicí. Její odezvy najdeme jak v antické literatuře, tak v honech na staré čarodějnice. Někdy slyšíte o tom, že „nám“ berou pracovní místa, pak že moc peněz na důchody nebo volí komunisty či nacionalistické extremisty. Nedávno rozposílali hoaxy a pak byli „ekologické svině“, jak zpívaly holčičky v jednom německém virálním videu: bužírují steaky, jezdí k doktorovi čtyřkolku a na dovolené brouzdají světové oceány na lodích.

A poslední na seznamu tak máme rozšíření virové infekce covid-19. No nenaštvalo by vás, že si nemůžete ráno pro snídani do obchodáku kvůli seniorům? Anebo dokonce musíte být v karanténě, aby byli ochráněni především – kdo? No ano, staří známí senioři. A přitom praxe ukázala, že to byli právě seniorské domovy a poskytovatelé sociálních služeb, kteří si v průběhu příprav na zvládnutí pandemie vytáhli krátkou slámku. Ve stáří je přítomen nejen prvek nepředvídatelnosti a neočekávatelnosti, ale také odolnosti a houževnatosti, jinak by asi ani bývalo nepřemohlo evoluci. Bylo to vidět i během pandemie covid-19, kdy někteří lidé na komplikace spojené s virem umírali a někteří se uzdravili, i když měli 100 let a demenci.

Senioři jsou odrazem barvitosti společnosti a naší vlastní budoucnosti. Otázka, jakou roli hrají senioři ve společnosti, je stejná, jako jakou roli hraje ve společnosti člověk. Společenské role jsou něco, co všichni zastáváme, jsou vyjádřením vztahů, které máme jako společenské jednotky, jako lidé vůči sobě navzájem. Je to základní otázka po fungování světa, protože naše role jsou v něm jako hřebíky v rámu, které umožňují natažení síti. A stáří je životní rolí člověka.

LUCIE VIDOVIČOVÁ

autorka je socioložkou a sociální gerontoložkou, působí na Fakultě populačních studií MU a ve Výzkumném ústavu práce a sociálních věcí, provozuje web www.ageismus.cz

V ŽÁŘÍ BUDE MÍT V DIVADLE ROKOKO PREMIÉRU POKRAČOVÁNÍ **KANIBALEK** DRAMATIKA A REŽISÉRA DAVIDA DRÁBK, TENTOKRÁT S PODTITULEM **SOMRAK STARCŮ, JELIKOŽ JEDNÍM Z TÉMAT TÉTO SPOLEČENSKÉ SATIRY BUDE PARAZITOVÁNÍ NA SENIORECH. SOCIOLOŽKA LUCIE VIDOVIČOVÁ PROTO PŘINÁŠÍ ZAMYŠLENÍ NAD TÍM, JAKÁ JE ROLE SENIORŮ V DNEŠNÍ SPOLEČNOSTI.**

-LDS-

Sociální gerontologie je věda, která se ze široka zabývá všemi společenskými aspekty stárnutí, tedy procesem, který začíná narozením a smrtí člověka, a to zejména, ovšem nikoliv výhradně, jevy, které se váží k poslední třetině až čtvrtině tohoto dějství, lidově přezdívanému stáří. Nejčastější otázkou, na kterou je sociální gerontolog nucen odpovídat, je: „*Jaká je role seniorů ve společnosti?*“ Jen málokdo se zeptá, jaká je role senierek, a už vůbec nikdo se neptá třeba po jejich/jejich tužbách, náladách nebo úspěších. „Role“ v této otázce bývá někdy synonymicky zaměňována za „místo“ nebo, a to velmi často, za „podíl“. Otázka po rolích seniorů přitom jako by implikovala, že taky žádné role mít nemusí, nemají, nebo by dokonce mít neměli. Nabízí se asociace s klasickou „hláškou“ legendární seniorky Milady Ježkové ve filmu *Kulový blesk*: „*A máte nějaké role? A mohla bych je vidět?*“

Samozřejmě motivace pro tento zájem nejsou úplně liché, některé sociologické teorie hovoří o stáří jako o „roleless role“ – roli bez role, jako o stavu, ve kterém už od vás společnost nic neočekává, pro který už nemá žádnou užitečnou škatulku. Dokonce ani evoluční teorie v tom nejsou nápomocny, protože důvody, proč bychom měli jako lidstvo přežít tak dlouho za zničení svého reprodukčního úspěchu – tedy po tom, co vyvedeme potomstvo z hnízda, tato teorie neposkytuje. Jednou byl jakýsi pokus dokázat, že v prehistorických dobách byla blízkost babičky v rodinné jeskyni klíčovou pro přežití narozeného mláděte, tedy pokud se jednalo o matku matky, u tchýní o tom vždycky byly pochybnosti. Jenže se pak ukázalo, že přínos babičky pro zachování rodu byl statisticky příliš zanedbatelný na to, aby vysvětlil, proč tu dnes seniorky straší ještě dalších 40 či 50 let (a některé přebornice i 60! let) poté, co je pracovní trh propustí do důchodu.

Zatímco jsme někdy v 80. letech minulého století měli kolem tří set teorií stárnutí, dnes se seriózně diskutuje už jen o nějakých sedmi základních biologických procesech. Nicméně pořád jsme se z docela slušného porozumění tomu, „jak“ stárneme, ani za píd' nepřiblížili k tomu, „proč“ stárneme? Jaká je role staršího člověka ve společnosti, jaké má místo ve světě? Proč tu jsme? Pátrání po významech stáří tak má mnohem hlubší filozofickou rovinu, než by se možná na první pohled mohlo zdát.

DAVID DRÁBEK
KANIBALKY 2: SOMRAK STARCŮ

REŽIE DAVID DRÁBEK
DRAMATURGIE SIMONA PETRŮ
SCÉNA JAKUB KOPECKÝ
HUDBA DAREK KRÁL
HRAJÍ VANDA HYBNEROVÁ, ALEŠ BÍLÍK, VOJTĚCH DVORÁK, EVA SALZMANNOVÁ, PETR KONÁŠ, EVA LEINWEBEROVÁ, KRYŠTOF KRHOVJÁK, NINA HORÁKOVÁ A DALŠÍ

PREMIÉRA 12. 9. 2020 V DIVADLE ROKOKO

1

Jaroslav FOGLAR

Rychlé šípy 2**Sněhová mise**

Scénář a režie

Robert Bellan

Scéna

Adam Novák

Kostýmy

Šárka Bellanová

Pohybová spolupráce

Štěpán Karlesz

Asistent režie

Veronika Koudelková

Rychlé šípy - hoši kázně, ty neznají nikdy bázně.
ZDARI: ZDARI: RYCHLÉ ŠÍPY ZUJÍ DAL!

TO BE CONTINUED ANEB DIVADLO NA POKRAČOVÁNÍ

REPERTOÁROVOU NABÍDKU MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH BRZY OBOHATÍ INSCENACE S NÁZVEM **KANIBALKY 2: SOUMRAK STARCŮ**, KTEROU PRO DIVADLO ROKOKO PŘIPRAVUJE DRAMATIK A REŽISÉR DAVID DRÁBEK. NAVÁŽE TAK NA **KANIBALKY: SOUMRAK SAMCŮ**, JEŽ MĚLY PREMIÉRU 20. LISTOPADU 2018.

Inscenace na pokračování se objevují na programu českých divadel výjimečně, přesto v dlouhé historii Městských divadel pražských nalezneme několik divadelních sérií. Zpravidla vznikly v reakci na úspěch předchozího kusu, ale najdou se i takové, které byly autory už od počátku koncipovány jako vícedílné.

Tradice her na pokračování se v Městských divadlech pražských datuje od 60. let minulého století, kdy byla v divadle Komédie krátce po sobě uvedena nejprve „biologie“ dramatika Oldřicha Daňka *Svatba sňatkového podvodníka* a *Podvod se svatbou aneb Svatba s podvodem*. Humorné příběhy sňatkového podvodníka Aloise Klapáčka (Rudolf Deyl) si v režii Václava Hudečka a Ivana Weisse získaly oblibu diváků, a ačkoli druhý díl nepřinesl takový úspěch, jaký autor předpokládal, rozhodl se připsat ještě volné pokračování nazvané *Sňatková podvodnice*, v němž rozpracoval příběh jedné z postav – Dolfy Hezouna (Lubomír Lipský). Inscenaci režíroval Karel Svoboda a postavu Aloise Klapáčka nastudoval Jaromír Špal, neboť její původní představitel zemřel.

Diváckým hitem počátku nového tisíciletí se stala dvoudílná série *Rychlé šípy 1* a *Rychlé šípy 2 – Sněhová mise*. Šlo o jevištní provedení legendárních Foglarových komiksů, které pro divadlo Rokoko upravil a režíroval Robert Bellan. Ten *Rychlé šípy 1* poprvé uvedl ve Slovákém divadle v Uherském Hradišti, avšak inscenace v rámci své pražské premiéry doznala několika změn. Vzhledem k tomu, že v tehdejší

souboru Rokoka převládaly ženy, objevily se i v původně mužských rolích (Bratrstvo kočičí pracky – Uršula Kluková / Luba Skořepová, Jelena Juklová a At'ka Janoušková). Bellan se také svérázným způsobem vypořádal s dnes až nepochopitelnou naivitou hlavní postavy Mirka Dušína (Jiří Hána), když jeho postavu nechal po vzoru ikonické scény filmu *Terminátor* spadnout z vesmíru, aby konala dobro na Zemi. Struktura a princip fungování výchozí látky – komiksu – se také významně promítly do výsledné divadelní podoby, kterou byla parodická montáž kombinující prvky komiksu, divadla a filmu. Inscenace s notnou dávkou akčnosti i sentimentu oslovila diváky napříč všemi generacemi a na repertoáru se udržela ještě dlouho poté, co došlo ke stažení *Rychlých šípů 2* z repertoáru.

Nečekaný pohled na klasickou trilogii *Oresteia* přinesl tým režiséra Tomáše Svobody, který umělecky vedl divadlo Rokoko v letech 2004–2006. Antickou tragédií v moderním překladu Petra Borkovce a Tomáše Havrdy se rozhodl uvádět jako seriál a antický námět pojal jako současné společensky angažované dílo vyslovující se k invazi USA do Iráku. Realizace jednotlivých částí probíhala i mimo jeviště v širším prostoru divadla – hrálo se v zákulisí, foyer či na balkóně, některé výstupy odehrávající se mimo jeviště byly promítány pomocí videoprojekce do sálu na provokativní scénu Jaroslava Bönische inspirovanou nacistickou ikonografií. Konzervativněji zaměřený diváci výraznou a kontroverzní aktualizaci odmítli, nicméně inscenační záměr se setkal s kladnou odezvou především u odborné veřejnosti.

JUSTINA KAŠPAROVÁ

autorka je archivářka Městských divadel pražských

2

4

6

3

5

7

1 – Program hry *Rychlé šípy 2 – Sněhová mise*, divadlo Rokoko 2003
ILUSTRACE PROGRAMU: ADAM NOVÁK

2 – Obálka programu hry *Svatba sňatkového podvodníka*, divadlo Komédie 1965
GRAFICKÝ NÁVRH: JIŘÍ JANEČEK

3 – Obálka programu hry *Podvod se svatbou aneb Svatba s podvodem*, divadlo Komédie 1965
GRAFICKÝ NÁVRH: IVO SOUKUP

4 – Aischylos: *Oresteia III – Laskavé bohyně*, divadlo Rokoko 2006
Jan Bidlas (Orestés) a Jan Plouhar (Apollón)
REŽIE: THOMAS ZIELINSKI
A TOMÁŠ SVOBODA
FOTO: PAVEL SVOBODA

5 – Jaroslav Foglar – Robert Bellan: *Rychlé šípy 1*, divadlo Rokoko 2001
Jan Holec (Jarka Metelka), Adam Novák (Jindra Hojer), Jiří Hána (Mirek Dušín), Michal Gulyáš (Rychlonožka) a Václav Jakoubek (Červenáček)
FOTO: VIKTOR KRONBAUER

6 – Aischylos: *Oresteia II – Úlita mrtvému*, divadlo Rokoko 2006
Hana Vagnerová (Elektra), Jiří Hána, Irena Kristeková, Jan Plouhar, Jana Stryková, Lukáš Jůza, Lenka Hušková (Sbor otrokyň)
REŽIE: TOMÁŠ SVOBODA
FOTO: PAVEL SVOBODA

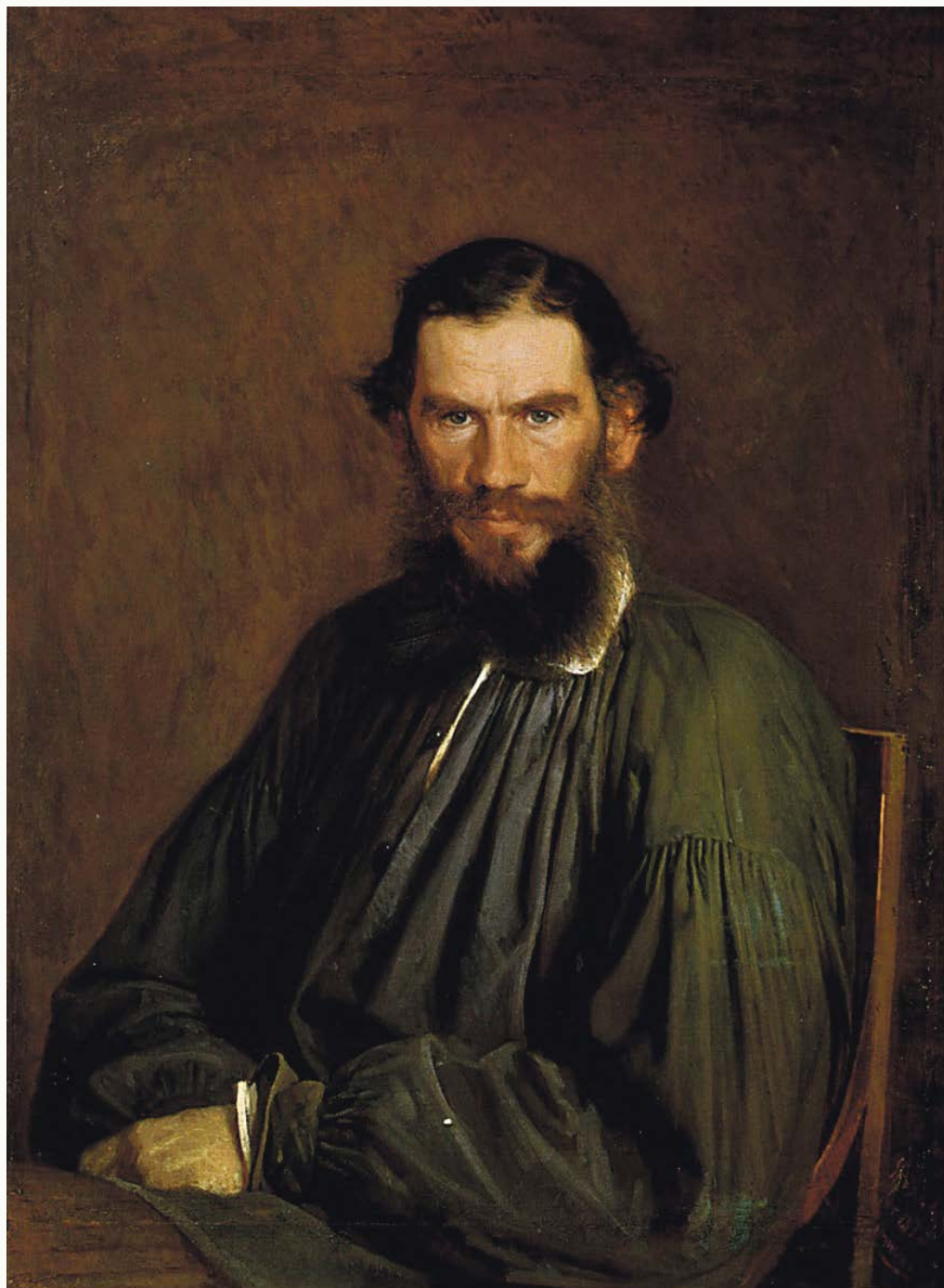
7 – Aischylos: *Oresteia I – Agamemnón*, divadlo Rokoko 2005
Alena Štréblová (Klytáiméstra) a Václav Mareš (Agamemnón)
REŽIE: THOMAS ZIELINSKI
FOTO: ZUZANA BLOCHOVÁ

FOTOGRAFIE POCHÁZÍ Z ARCHIVU MDP

Portrét L. N. Tolstého vytvořil v roce 1873 – čtyři roky po vydání románové epeje *Vojna a mír* – ruský malíř a kritik K. I. Nikolajevič

FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

LEV NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ (1828–1910) SE STAL JIŽ ZA SVÉHO ŽIVOTA LEGENDOU. POZORNOST PŘITAHOUVAL NEJEN BRAVURNÍ PRÓZOU, ALE I OSOBNOSTÍ A MYŠLENKAMI. KONTROVERZNOST A OSOBNOST SE POJILA SE JMÉNEM TOLSTÉHO ZA JEHO ŽIVOTA I PO SMRTI A PŘÍBĚH REFLEXE JEHO DĚL TRVÁ DODNES.

Tolstoj se narodil v hraběcí rodině v rodovém panství Jasná Poljana ve středním Rusku. Údělem příslušníka šlechtického stavu bylo sloužit vlasti na poli válečném i mírovém. Zároveň byl dědicem pozemkového majetku včetně nevolníků, kteří byli k půdě připoutáni. Odpovědnost kladená na člověka jeho vrstvy byla bohatě vyvážena postavením a možnostmi, kterých mohl využívat. Tolstoj se však nikdy nespokojil s tím, co měl,

a toužil po vyšších duchovních hodnotách. Všestranný talent a hledání smyslu života jej vedlo k různorodým aktivitám vymykajícím se z průměru jeho prostředí i doby. V mládí začal v Kazani studovat orientální jazyky, aby pokračoval ve studiu práv. Univerzitní studia nedokončil a namísto toho se začal zabývat sebevzděláváním. Zároveň se rozhodl dosáhnout úspěchu ve společnosti. Ani tato sféra jej však nadlouho neuspokojila a rozhodl se věnovat tvůrčí činnosti. Ta byla zpočátku vedena v psychologicko-sebereflexivním duchu, jenž dal vzniknout jeho prvnímu velkému dílu, autobiografické trilogii *Dětství – Chlapectví – Jinošství*.

Neklidná povaha jej však nenechala u jedné činnosti. Přitahovala ho vojenská služba. Tu absolvoval zpočátku na Kavkaze, slibujícím dobrodružné povaze nebezpečí, vzrušení i slávu. Mezitím však vypukla krymská válka,

kterou prožívá v obléhaném Sevastopolu. Ze svých zkušeností vytěžil cyklus próz *Sevastopolské povídky*, které jej poprvé proslavily v žánru válečné literatury. Literatura se v jeho době stala hlavním médiem pro idealistické snahy ruské inteligence, pro polemiky filozofické, náboženské i společenské. Tolstoj stál mimo stranické zájmy tehdejší společnosti, i když z celkového vzrchu ruské kultury jeho tvorba profituje. Jeho díla vynikají i na pozadí nové realistické školy v ruské literatuře představené takovými jmény jako byl I. S. Turgeněv, I. A. Gončarov či F. M. Dostojevskij.

Padesátá léta prožíval již jako úspěšný spisovatel s rozsáhlými plány. Tentokrát ho začala přitahovat pedagogika, která se stala jeho celoživotním koníčkem. Podnikl dlouhou cestu po Evropě, kterou využil k nákupu pedagogické literatury a seznámení se s nejnovějšími trendy v tomto oboru. Výsledky svého zkoumání se snažil aplikovat ve škole pro rolnické děti, kterou založil v Jasně Poljaně. Píše úspěšné prózy *Albert, Rodinné štěstí, Statkářovo jitro* či *Kozáci*.

V roce 1862 se oženil se Sofií Andrejevnu Bersovou. Celkem se manželům Tolstým narodilo devět synů a čtyři dcery, pět dětí zemřelo v dětském věku. Rodina se pro Tolstého stala na několik let hlavním smyslem života, aby pro něj později byla přítěž, již se toužil zbavit. Harmonie, kterou v tomto období pociťoval, se do značné míry odrazila v jeho dosud nejambicióznějším díle, románové epeji *Vojna a mír*.

V sedmdesátých letech se Tolstoj vzepjal k dalšímu rozsáhlému prozaickému opusu, který můžeme v mnohém vnímat jako antipod *Vojny a míru*. *Anna Kareninová* (1876) je románem společenským, sleduje milostnou a rodinnou problematiku zcela odlišně. Tolstoj skepticky nahlíží jak možnost vytvořit jednoduché rodinné štěstí, tak roli lásky pro formování života. Přestože velký a tragický příběh Anny Kareninové má svůj protipól ve šťastnějším příběhu Kitty a Levina (alter ego samotného spisovatele), tušíme, že v životě a tvorbě Tolstého nastane zásadní zlom.

Ten předznamenala Tolstého autobiografická *Zpověď* z přelomu sedmdesátých a osmdesátých let. Zde autor nemilosrdně účtuje se svým dosavadním životem i tvorbou. Nastává období jeho duchovního hledání, které bude trvat až do konce života. Autor cítil potřebu zásadní změny svého života a postojů. Ty jej vedly k rozsáhlým reflexím i experimentům, jež jej proslavily jako myslitele i duchovního autoritu zároveň. Tolstoj odmítal evropskou uměleckou tradici, církev i stát. Pod vlivem J. J. Rousseaua, A. Schopenhauera, ale později také Petra Chelického se stal kritikem stávajícího způsobu života i hodnot. Stále častěji se zabýval tématem smrti. Jeho hledání splynulo s celoevropskými touhami po změně. Aureola autentického hledačství přitahovala k jeho osobnosti pozornost celého světa. Jasná Poljana se stala poutním místem evropských intelektuálů, třikrát k Tolstému zavítal také T. G. Masaryk. Tolstého názory byly osobitou směsicí konzervatismu, skepticismu i anarchismu. Záchranu svou

i lidstva spatřoval v prostotě, imanentní víře a každodenní práci.

Změnila se i jeho tvorba. Pokouší se o psaní jednoduchých mužických povídek, jež by srozumitelně vysvětlovaly hlavní životní pravdy. Na druhou stranu však novým rozkvětem prochází i jeho povídková tvorba, která přináší nadčasová díla jako *Smrt Ivana Iljiče*, *Kreutzerova sonáta* či *Hadži Murat*. Tolstoj se etabluje také jako úspěšný a novátorský dramatik (*Vláda tmy*, *Plody osvěty*, *Živá mrtvola*). Jeho poslední román *Vzkříšení* měl přinést syntézu nových idejí, které jej ovlivnily. Odmítl v něm oficiální Rusko, církve i stávající řád a oslavoval individuální svědomí a cestu za pravdou. Tolstého sympatie k revolučním odpůrcům stávajících pořádků a systematická kritika církve vedly k jeho exkomunikaci.

Objevují se stále početnější stoupenici a žáci snažící se ideje ruského hraběte vtělit do praxe. Úspěch, popularita ani snaha změnit svůj život však nepřinášejí kýžený výsledek. Tolstého neopouští neklid. Nadchází jeho poslední cesta, která byla útekem před rodinou, před svou vlastní legendou. V doprovodu osobního lékaře, Slováka Dušana Makovického, se rozhodl vydat se potají na Kavkaz. Ve vlaku dvaosmdesátiletý Tolstoj onemocněl zápallem plic a umírá na železniční stanici Astapovo. Zemřel symbolicky na cestě, nesmířený s rodinou, církví ani s oficiálním Ruskem.

ÉTOS SPRAVEDLIVÉHO BOJE

Vojna a mír není běžným románem. Původním záměrem autora bylo vytvořit román o děkabristech. Později se rozhodl posunout děj k předchozímu období cara Alexandra I., do éry napoleonských válek. Tato epocha pro Rusko znamenala vzepětí patriotismu i étosu spravedlivého boje. Na pozadí historické fresky Tolstoj vykreslil osudy několika předních aristokratických rodů. Kontrastoval tak velké dějiny s mikrohistorií, válku s mírem. Obojí spoluvytváří pozadí rámuující náš život. Tolstoj do románu promítl jak osudy skutečných historických postav (Napoleon, Kutuzov, Alexandr I.), tak postav fiktivních. Vše je v díle provázáno a mnohé postavy mají svůj předobraz v Tolstého předcích. Postava hraběte Rostova je například inspirována předky z otcovy strany a kníže Bolkonskij našel vzor v Nikolaji Volkonském, dědečkovi z matčiny strany.

Spisovatel si ve svém díle také klade otázku, čím jsou dějiny řízeny. Kombinace historických událostí a rodinného vyprávění je doplněna dalším rozměrem, filozofickým. Tolstoj vstupuje do děje nejen komentářem vypravěče, ale celými kapitolami vysvětlujícími mechanismy historických procesů. Ty nejsou podle autora utvářeny velkými osobnostmi, at' již samozvanci, nebo hrdiny, nýbrž aktivitou všech zúčastněných, tedy lidmi jako celkem. Velké dějiny nejsou odpovědí na naše hledání, jsou jeho pouhým pozadím. Naplnění nenalézáme ve slovech a dílech velkých osobností, ani v náboženství či tajných společnostech (zednáři), spatřujeme ho spíše v prostém, běžném životě. Tolstého filozofie zde nejvýrazněji

zaznívá ve slovech prostého vojáka, rolníka Platona Karatajeva.

Autor později o kvalitách své čtyřdílné románové epeje pochyboval, nazýval ji mnohomluvným nesmyslem. Přesto se jedná o jeho nejrozsáhlejší, nejsložitější a zároveň nejznámější dílo. *Vojna a mír* se nedá zařadit do žádné z dosavadních kategorií prózy. Zahnuje prvky historického románu, epeje, rodinné ságy i filozofického románu. Má široký časový i personální záběr, jen množství jednajících postav se počítá na stovky. Tolstoj překročil dosavadní hranice prozaického útvaru a vytvořil žánr nazývaný román-řeka. Ten sloužil jako inspirace dalším dílům, byl mnohokrát napodobován. Stejně jako L. N. Tolstoj a jeho myšlenky. Dialog s Tolstým tak navzdory všem časovým a kulturním hranicím pokračuje dodnes.

HANUŠ NYKL

autor působí na Filozofické fakultě UK, zabývá se ruským myšlením, náboženským životem a kulturou 19. a 20. století

LEV NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ
VOJNA A MÍR

DRAMATIZACE

IVA KLESTILOVÁ,
MICHAL DOČEKAL
MICHAL DOČEKAL
JANA SLOUKOVÁ
MARTIN CHOCHOLOUŠEK
ZUZANA BAMBUŠEK
KREJZKOVÁ

REŽIE DRAMATURGIE SCÉNA KOSTÝMY

IVAN ACHER
JAN VLASÁK, TOMÁŠ
HAVLÍNEK, TEREZA
MAREČKOVÁ, MARIE
LUIA PURKRÁBKOVÁ,
EVELLYN PACOLÁKOVÁ,
MILAN KAČMARČÍK, DANA
BATULKOVÁ, ZDENĚK
PIŠKULA, KATEŘINA MARIE
FIALOVÁ, TEREZA
SLÁMOVÁ, MARTIN
DONUTIL, STANISLAV
LEHKÝ, FILIP BŘEZINA,
SÁRA AFFAŠOVÁ, ŠIMON
BILINA, TOMÁŠ MILOSTNÝ,
DIANA TONIKOVÁ,
VIKTOR DVOŘÁK

HUDBA HRAJÍ

PREMIÉRA

4. 9. 2020 V DIVADLE ABC

KONTROVERZNÍ
LEGENDA

LEV
NIKOLAJEVIČ
TOLSTOJ

DRAMA NAPOLEONSKÝCH VÁLK

At' chceme, nebo ne, ruská literatura vždy významně rezonovala v české společnosti. A to nejen coby výraz podřízeného postavení Prahy vůči Moskvě po Únoru 1948, ale také jako projev tradičního rusofilství nemalé části naší společnosti. Rusofilství, k němuž přispěly rovněž události napoleonských válek a jenž bylo výrazněji z povědomí vymazáno teprve brutálním sovětským přepadením Československa v srpnu 1968.

Tolstého románová epopej *Vojna a mír* v mnoha ohledech náleží k prověřeným vrcholům světové literatury – mimo jiné se stala předlohou pro stejnojmennou operu Sergeje Prokofjeva i pro četné divadelní a filmové adaptace. Pro mnoho z českých diváků je nerozlučně spjata s grandiózním a stejně tak i velkášským sovětským oscarovým filmovým projektem režiséra Sergeje F. Bondarčuka. S dlem, v němž Vjačeslav Tichonov osobitým hereckým stylem vytvořil téměř kanonickou filmovou podobu knížete Andreje Bolkonského.

Romanopisec ve *Vojně a míru* zachytil jednu z nejdramatičtějších epoch nejen v ruských, ale i ve světových dějinách. Čas označovaný za dobu napoleonských válek. Dobu, v níž starý svět – *ancien régime* – dodýchal pod údery, které mu zasadil svět moderní, reprezentovaný mocenským nástupem napoleonské Francie. Tuto novou sílu zrodila hlavně Francouzská revoluce, ta rozmetala tehdejší pořádky ve Francii a posléze i v celé Evropě. Ba co víc – její ohlas spojený s napoleonskými válkami přetvářel i ostatní svět. At' se jednalo o zánik španělských kolonií v Latinské Americe, modernizační plány v Osmanské říši, nebo reformy v Egyptě a Persii. Do boje proti revoluci tu s větš, tu s menší ochotou postupně vstoupily všechny rozhodující mocnosti feudální Evropy. A všechny osudově neuspěly.

NEOBVYKLE TALETOVANÝ KORSIČAN

Evropská politická mapa se začala rychle měnit a celý kontinent se tehdy učil jména vítězných francouzských generálů – Kellermanna, Moreaua nebo Jourdana a hlavně neobvykle talentovaného Napoleona Bonaparta. Korsičana, který jen díky náhodě nebojoval proti okupantům své rodné Korsiky – Francouzům, ale stal se nakonec jejich prvním konzulem a císařem Napoleonem I. To právě on neváhal nebezpečně povstání v Paříži bezskrupulózně rozstřílet polním dělostřelectvem a v letech 1796 až 1797 vyhnat skvělým tažením Rakušany ze severu Itálie. Ve 27 letech! Po italském triumfu pronikl se svými vojáky do Egypta, aby je zde opustil ihned poté, co se dozvěděl o francouzských porážkách

a tím i o ohrožení svých nezkrtných ambicí. Výsledkem byl nejen Bonapartův úspěšný státní převrat, ale i další vítězství nad Rakušany a uzavření důležitého míru s Velkou Británií v roce 1802. To na dlouhý čas pojistilo Bonapartovu vládu ve Francii a roku 1804 konečně i vysněnou císařskou korunu. Bonaparte, nyní císař Napoleon I., stanul na vrcholu svého obdivuhodného vzestupu a příběh by mohl snad i skončit. Ovšem nestalo se tak.

Jistě ne náhodou si právě toto období, kdy se schylovalo k nové válce mezi Francií a jejími nepřáteli, vybral L. Tolstoj pro začátek svého románu *Vojna a mír*. Francouzská rozpínavost natolik ohrožovala britské obchodní zájmy, že se Londýn rozhodl financovat další – v pořadí už 3. protifrancouzskou koalici. Británie dodala peníze a rakouský císař František I. a ruský car Alexandr I. krev svých vojáků. Tak měla Velká Británie, disponující obrovským loďstvem, ale nedostatečnou pozemní armádou, udolat nebezpečného francouzského rivala. Rivala nacházejícího se v přesné opačné situaci – s velkou pozemní armádou, a naopak s nedostatečnou námořní silou.

Napoleon však opět všechny překvapil a usilovným pochodem přesunul svoje sbory od kanálu La Manche (kde soustředoval invazní armádu) až k toku Dunaje, kde postupně porážel své, ještě dostatečně nesoustředěné, nové protivníky. Právě to jsou první válečné zkušenosti románových hrdinů: Andreje Bolkonského či Nikolaje Rostova. Pochody v blátě s prázdným žaludkem, bez slávy a naděje na vítězství. Válka 3. koalice posléze vyvrcholila u moravského Slavkova, kde 2. prosince 1805 v bitvě tří císařů Napoleon rozdrtil rakousko-ruské oddíly a z bitvy učinil jednou pro vždy jeden z nepřekonatelných vzorů vojenského umění.

HRDINSKÁ SMRT MLADÉHO ARISTOKRATA

Hrdinou této bitvy, alespoň románovým, se stal i kníže Andrej, těžce zraněný s plukovním praporem v rukách, na pokraji smrti oceněný samotným Napoleonem. Dle původního záměru velkého spisovatele měl u Slavkova Bolkonský nalézt smrt, ovšem nakonec Tolstoj změnil jeho osud a smrtelné zranění jej mělo postihnout až o 7 let později v borodinské bitvě. U celé této epizody je však dobré se zastavit podrobněji. Předobrazem čestného Bolkonského totiž nebyl jen Tolstého příbuzný generál Volkonský, hrdina napoleonských válek a šlechticky revolucionář-děkabrista, ale i křídelní pobočník ruského cara Alexandra I. kapitán Ferdinand von Tiesenhausen. Ten pocházel ze staré německé pobaltské rodiny, avšak sloužil v carské armádě a navíc se stal zetěm vrchního velitele ruské armády bojující

u Slavkova, knížete Michaila I. Kutuzova. Kníže Andrej byl naopak Kutuzovovým pobočníkem. Tiesenhausen v bitvě utrpěl fatální zranění, druhý den po ní zemřel a byl pohřben v zahradě staré pošty u Pozořic.

Tak se naplnil osud mladého aristokrata, jehož hrdinská smrt však zůstala přítomna v činech nově vzniklého hrdiny literárního. Nenaplnění Bolkonského osudu na slavkovském bojišti ostatně úzce souvisí i s výraznou změnou v Tolstého románu. Ten, původně publikovaný v jednotlivých sešitech pod lakonickým názvem *1805*, autor výrazně rozšířil a jeho těžiště přesunul k událostem spojeným s Napoleonovou invazí do Ruska v roce 1812. Finální název *Vojna a mír* následně vznikl pod přímým vlivem stejné pojmenovaného díla Françoise R. Chateaubrianda.

NEKONEČNÝ ŘETĚZEC KONFLIKTŮ

Opustíme-li však Tolstého hrdiny, zjistíme, že ani toto Napoleonovo vítězství nevyřešilo britsko-francouzský zápas. V průběhu jinak úspěšné války totiž Francie přišla v bitvě u mysu Trafalgar o rozhodující část své flotily a to v mnohém předurčilo další vývoj. Už v následujícím roce 1806 opětovně s britskou a ruskou podporou vystoupilo proti Francii Prusko, aby ihned utrpělo jednu z nejméně ponižujících porážek celých svých dějin. V pokrošeném Berlíně Napoleon rozhodnutý jednou pro vždy ukončit britskou obchodní převahu nadiktoval dekret o tzv. *Kontinentální blokádě* – zákazu obchodu s Brity.

Jednalo se o riskantní plán. Sice přivedl na mizinu nejednoho britského bankéře či obchodníka, ovšem očekávaný impuls k rozvoji francouzského hospodářství se také nedostavil. I přes různé represálie se téměř obligátním stalo pašování britského zboží a navíc se v jednotlivých evropských zemích začala vzrůstat pro Francii nebezpečná konkurence. Na několik let se tak například Praha stala jedním z center obchodu s pašovaným zbožím z Černomoří a deficit třtinového cukru vedl ke vzniku prvních řepných cukrovarů v Čechách. Důsledně dodržování blokády bylo přesto nad hospodářské síly evropských mocností a donutil je k tomu mohl Napoleon jen násilím. To ovšem nutně znamenalo nekonečný řetěz konfliktů, do nichž napoleonské Francie plně zabředla. V roce 1807 se sice ještě podařilo podepsat mír s Ruskem, ale ke skutečné upřímnosti mělo toto spojenectví opravdu daleko.

Vše ostatní, co následovalo po podepsání francouzsko-ruského míru, již mělo k předchozímu lesku francouzských úspěchů povážlivě daleko. Povstání ve Španělsku se stalo pro Napoleona onou pověstnou

Napoleon ve své pracovně v Tuilerijském paláci

AUTOR: JACQUES-LOUIS DAVID
(NATIONAL GALLERY OF ART VE WASHINGTONU)
FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

Hořící Smolensk 17. srpna 1812

AUTOR: JEAN-CHARLES LANGLOIS
(THE BRIDGEMAN ART LIBRARY)
FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

noční můrou a ani další válka s Rakouskem v roce 1809 neskončila nijak oslnivě. Byť po ní Rakousko v důsledku tvrdých mírových podmínek kleslo na vpravdě mocnost druhého řádu. To vedlo ke státnímu bankrotu v roce 1811, který zcela znehodnotil úspory obyvatel a obzvláště nepříznivě zasáhl české země s rozvinutými řemesly a peněžními vztahy. Navíc tu byl chápán i jako projev nevděku Vídně vůči českému živlu, který ve válce roku 1809 bezvýhradně podporoval vojenské úsilí monarchie. Tato hořkost mimo jiné stála také u vzniku českého uvazování o nutnosti politických změn a konstituování snahy o vlastní kulturní, společenskou a nakonec i politickou emancipaci.

NAPOLEON V RUSKU

Na konci prvního desetiletí 19. století napoleonská Francie stanula na vrcholu své moci. Vrcholu v mnoha ohledech vratkém, ale zároveň neobyčejném. Téměř celý kontinent poslouchal příkazy francouzského císaře, jeho vojákům plně odolávala jen Velká Británie, aktivně podporující odboj ve Španělsku i stále větší protifrancouzské směřování Ruska. Neshody mezi ním a Francií v otázce obchodu s Londýnem a francouzské vměšování do ruských vztahů s Tureckem a Persií vedly k další válce. K památnému roku 1812 – k vpádu více jak půl milionové Napoleonovy armády do Ruska. Armády, která se zde v nekonečných bojích s ruskou armádou, partyzány, nepřizní počasí a hladem zcela rozpadla a zmizela. Před koncem téhož roku z ní zbývalo nějakých 30 000 zubožených vojáků bez děl a koní.

Rokem 1812 ostatně vrcholí i Tolstého román – jeho vyličení krvavé a v zásadě zbytečné bitvy u Borodina je dodnes uznáváno jako jeden z nejlepších literárních popisů

bitevní scény. Smrt a utrpení navštěvovaly Tolstého hrdiny. A totéž se dělo i skutečným aktérům války, v níž týraní zajatců zdivočelými kozáky bylo běžnou normou, stejně jako exekuce ruských rukojmí a kanibalismus mezi mrazem trýzněnými vojáky velkého císaře. Napoleonův vojenský génius tehdy poprvé propadl, a to předznamenalo i jeho brzký pád. V románu zachycený již jen jako epilóg pro závěrečné rozuzlení osudů hrdinů. Ti v podstatě došli po heroických válečných časech zaslouženého klidu, snad i zadostiučinění, ovšem jejich svět byl nenávratně pryč.

OD ZÁKLADŮ ZMĚNĚNÝ SVĚT

Po ruské katastrofě vyvrcholila i válka s Napoleonem. Od léta 1813 proti němu bojovaly (stalo se tak vůbec poprvé v průběhu napoleonských válek) společně Rusko, Prusko a Rakousko, když se nepodařilo dojednat mír na připravovaném kongresu v Praze (ta se tehdy stala skutečným eldorádem špiónů, emisarů a tajných špiclů). Takové síle již nemohl Napoleon odolat, a byť se válka na krátký čas přelíla i do Čech, definitivní rozhodnutí padlo už v říjnu 1813 v bitvě u Lipska. Obsazení Francie spojeneckými armádami v prvních měsících roku 1814 konečně donutilo Napoleona k abdikaci a k odchodu do exilu na ostrov Elba (měl jí vládnout jako suverénní panovník). Do Francie se formálně vrátila královská moc a Vídeňský kongres opět překreslil politickou mapu Evropy, a přesto, že s ní nebyl nikdo z hlavních aktérů spokojen (ruský car otevřeně hovořil o zradě jeho „západních“ spojenců), takto nastolený pořádek vydržel až do počátku 1. světové války. Epizodní Napoleonovo 100denní císařství, ukončené neúspěchem u Waterloo,

už na toto nemělo mít vliv. Napoleon poté dožil v britském zajetí na ostrově sv. Heleny, z jehož ubíjející nudy jej předčasná smrt vysvobodila již v roce 1821.

Tak se uzavřel život hlavního aktéra celého období – Napoleona. Život nemálo podobný Tolstého románovým hrdinům. Život pro mnohé inspirativní a pro mnohé další zavrženímhodný. Nepopíratelným výsledkem dramatu napoleonských válek však byl od základů změněný svět. Tzv. napoleonský systém a boj proti němu změnilly vše – vojenství, školství, hospodářství, justici. Napoleonův občanský zákoník se stal vzorem pro celý svět. A dalo by se pokračovat mnoha dalšími příklady. Evropské národy si uvědomily svoji sílu, když byly jednotlivé národní identity úspěšně využity v boji proti francouzskému imperialismu. To vše přispělo k brzkému rozvoji národních států, vědomí o brzkém rozvoji národních svobod nebo svobody nabývání majetku. Realitou se staly emancipační snahy tzv. „malých“ národů (včetně toho českého), kulturní romantismus či objev fotografického obrazu, u jehož počátku stáli dva francouzští veteráni napoleonského systému – Niépce a Daguerre. A konečně se také toto vše promítlo i do dramatických osudů Tolstého hrdinů *Vojny a míru*.

LIBOR JÚŇ

autor je historik a archivář v Národním muzeu

NEDRŽET SE FORMÁTU, ALE OBSAHU

DVOJROZHOVOR

LUBOMÍR DORŮŽKA (1924–2013) BYL JEDNÍM ZE ZÁSADNÍCH ZNALCŮ A PROPAGÁTORŮ JAZZU A POPULÁRNÍ HUDBY. NAPSAL ŘADU KNIH A SPOLU SE SVÝM PŘÍTELEM JOSEFEM ŠKVORECKÝM I NĚKOLIK ANTOLOGIÍ, KTERÉ OVLIVNILY A INSPIROVALY GENERACE HUDEBNÍKŮ I MILOVNÍKŮ MUZIKY. CELOŽIVOTNÍ ORIENTACE NA ANGLOAMERICKOU LITERATURU HO VEDLA I K PŘEKLADATELSKÉ PRÁCI – PŘEDEVŠÍM JEHO OBLÍBĚNÉHO FRANCISE SCOTTA FITZGERALDA. A V ARCHIVECH ČESKÉHO ROZHLASU JSOU KILOMETRY PÁSKŮ S DORŮŽKOVÝMI POŘADY, KTERÉ S RŮZNÝMI PŘESTÁVKAMI DANÝMI „DOBOVÝMI TANCÍ“ NATOČIL. JEHO BIOGRAFIÍ O KARLU VACKOVI SE INSPIROVAL MARTIN VAČKÁŘ, KDYŽ HLEDAL PŘÍBĚH PRO HUDEBNÍ KOMEDII *ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE* V REŽII ONDŘEJE HAVELKY S ŽIVOU KAPELOU MELODY MAKERS. MATINÉ *TAXE ZASE OZVI* VĚNOVANÉ LUBOMÍRU DORŮŽKOVÍ MÁ INSCENACI „DOPROVDIT“ VZPOMÍNKAMI NA JEHO BOHATĚ NAPLNĚNÝ ŽIVOT.

V ROZHOVORU S JEHO SYNEM, HUDEBNÍM NOVINÁŘEM PETREM, A VNUKEM, JAZZOVÝM KYTARISTOU A SKLADATELEM DAVIDEM, JSME SI POTVRDILI, ŽE JABLKO V DORŮŽKOVSKÉM RODU NEPADÁ DALEKO OD STROMU.

Pamatujete na první muziku, iniciační dejme tomu, která nasměrovala vaši cestu?

P: Pro mě to byl Frank Zappa z BBC na krátkých vlnách někdy po roce 1967. Tehdy vydávali svá nejlepší alba Beatles i Dylan, hudba zrcadlila dramatické proměny 60. let včetně éry hippies. I když jsme to sledovali skrz železnou oponu, rozuměli jsme zcela jednoznačně, oč jde. A s jinými kulisami proběhla podobná proměna o generaci dříve, když můj otec propadl jazzu i americkým filmům.

Ovlivnil vás otec a dědeček také svým anglofilstvím?

P: To mělo spoustu jemných odstínů. Třeba jako školák, kterého nechťeli vzít do pionýra, protože „není kolektivní“, jsem četl *Animal Farm* od Orwella. David i jeho sestra Lucie patří k ročníkům, které unikly na základní škole povinné ruštině, a místo toho měli domácí výuku angličtiny a němčiny od babičky, která byla učitelkou.

D: Anglofilstvím mě určitě ovlivnil zásadně, především co se týče hudebního vkusu. Ale ono se to opravdu těžko hodnotí. Když člověk vyrůstá v určitém prostředí, bere to jako naprosto samozřejmé a přirozené a nenapadne ho, že by to třeba mohlo být nějak jinak.

Jaké období z otceva a dědečkova života vám připadá natolik zajímavé, že byste ho chtěli také prožít, nebo do něj na pár dní třeba jen nakouknout?

P: On část života strávil za války, tam bych se vrátit nechťel. Ale rád bych si zopakoval festival v Antibes na rodinné dovolené. Hrál tam Miles Davis, ale jako teenager jsem jeho genialitu tehdy ještě neocenal.

D: Rozhodně do 60. let bych nakoukl velice rád. Armstrong, Ellington a Charles Lloyd v Praze, to krátké období, kdy bylo možné cestovat z Československa na Západ, předtím, než přijely tanky, a vůbec společenská atmosféra

před srpnem '68, to by mě zajímalo. A možná i období 1945–1948, nylonový věk, jak o něm píše Škvorecký. Ale i období první republiky.

Kterého člověka z jeho života byste chtěli potkat?

P: Určitě Jana Rychlíka, to byl nejen skladatel a bubeník, ale také guru. V poválečných letech, kdy řada otcových vrstevníků bez výčitek volila komunisty, mu právě Rychlík s naprostou přesností vysvětlil, co komunistická diktatura přinese.

D: Kdyby to bylo možné, rád bych se potkal s Janem Zábranou. A určitě znovu s Josefem Škvoreckým. A samozřejmě setkání s Louisem Armstrongem a Dukem Ellingtonem bych se také nebránil.

Davide, někdy ve dvanácti letech jsi začal od dědečka dostávat základy jazzové skladby. Čí to byl nápad a jak výuka vypadala?

D: Nápad to byl asi společný, vycházel z toho, že jsem tehdy začal s prvními skladatelskými pokusy, a dědeček mi dal mnoho velmi cenných rad, kterými se v podstatě řídím dodnes. Zkrátka mi u mých prvotin jasně řekl, co tam funguje a co ne.

Petře, řekl jsi, že každá generace má svou „hudbu“, která reaguje na hudbu předešlé generace. Co přinesl a zbořil jazz otcovy generace?

P: Motivace k boření vznikne, když se dřívější revolta, tedy i jazz, promění v šedý mainstream. Samozřejmě, pod tou záplavou nudy je řada klenotů, chce to jen trochu úsilí. Na Mezinárodním jazzovém festivalu v Praze, který otec založil, vystoupil třeba kanadský aranžér a kapelník Gil Evans. V normalizační Praze zněla jeho hudba jako oslava svobody. Evans se vyhýbal klíše jazzových bigbandů a vedl hudebníky k tomu, aby více poslouchali, než se předváděli. To byl můj jazzový životní zážitek. Obecenstvo chtělo přidavky, ale zřízení v Lucerně na příkaz shora vypnuli proud. Tehdy jsem si říkal, škoda, že tu nejsou ti, kdo před mým narozením ty komunisty volili.

Co přinesl a „zbořil“ Frank Zappa, o kterém jsi napsal knihu *Šuplík plný Zappy*?

P: On jako talentovaný a cílevědomý muzikant neztrácel čas, že by někomu něco bořil, ale milimetr po milimetru a s extrémními nároky na své muzikanty vytvářel hudbu, která výrazně převyšovala vše, co se v rockové sféře odehrávalo. Kombinoval to s hodně syrovým humorem, smál se všem, kdo se topili v tom otupujícím mainstreamu. Tyhle lidi bez fantazie a identity nazýval *plastic people*, což později inspirovalo i českou undergroundovou kapelu stejného jména.

Jak se ti to vůbec v době normalizace podařilo?

P: V jeho hudbě bylo tolik příběhů a důležitých poselství. Věděl jsem, že o Zappovi zkrátka musím psát i kvůli těm, kdo ho znají jen málo a nemají přístup k nahrávkám. Naše hudební komunita tehdy žila v šedé zóně, kde je řada věcí napůl legální a napůl trestná. Nabídl jsem svůj nápad kamarádu Láďovi Zajčkoví, který řídil jedno takové pololegální nakladatelství, a jako řada tehdejších autorů jsem věděl, že možná píšou do šuplíku. Proto ten název.

Tři generace Dorůžků FOTO: RODINNÝ ARCHIV

Jak na Zappovu hudbu a texty reagoval otec? Teoreticky vzato by mu jeho hudba měla být hodně vzdálená.

P: Od mnoha jazzových posluchačů se otec lišil tím, že se nedržel formátu, ale obsahu. Měl odstup, suverénní nadhled přes žánrové hranice. Zappa patřil do naší společné podmnožiny.

Davide, jaké hudební podněty v prostředí, kde hudba byla stejně nutričně důležitá jako denní strava, jsi získal?

D: Těch podnětů bylo tolik, že je nemohu vyjmenovat všechny. Ale možná jeden ze základních byl, vždy být otevřený tomu, co člověk slyší, a vnímat více samotný obsah než to, do jaké škatulky někdo určitou hudbu zařazuje.

Petře, zajímal ses o world music ještě v době, kdy nebyl svět dosažitelný jako dnes (i když se právě reálně zase zmenšuje), kromě zavřených hranic neexistoval internet. Jaká hudba, z kterých částí světa, tě tehdy zajímala?

P: On ten rock byl s hudbou světa, tedy world music, docela provázaný, třeba George Harrison uspořádal s Ravi Shankarem a dalšími benefiční Concert for Bangladesh. Bylo to roku 1971 a já zírál, že zatímco v Evropě byla vážná hudba spojena s notovým zápisem a škrobenou prezentací, indickou klasickou hudbu provázela improvizace a úsměv. Mně bylo 22 let a byl to ten nejlepší start k objevování paralelních hudebních vesmírů.

Změnily se během let vaše hudební preference?

P: Co se změnilo, je především nabídka. Schematicky: rockovou pestrost a originalitu z 60. let vystřídala v pozdějších dekádách rutina. Pokud ale člověk hledal hlouběji a mimo rockový šuplík, objevil všechny ty úžasné regionální styly, od Finska přes Andalusii a Irsko až po Afriku a Latinskou Ameriku. To nebyl nějaký muzeální folklor v krojích, ale hudba s autentickými kořeny

DAVID DORŮŽKA (*1980)

Jeden z vůdčích představitelů české jazzové scény je profesionálním hudebníkem od svých 14 let. Vystupoval po celém světě, spolupracoval s řadou světových muzikantů a dlouhodobě pobýval v New Yorku a Paříži.

Studoval skladbu a improvizaci na Berklee College of Music v Bostonu u profesorů jako Joe Lovano, Mick Goodrick a George Garzone a měl též příležitost učit se u hudebníků jako Herbie Hancock, Brian Blade, Joshua Redman a Christian McBride.

Dorůžka je nositelem tří Cen Anděl za jazzová alba (kromě nejnovějšího *Autumn Tales*, 2016, jsou to *Hidden Paths*, 2004, a *Silently Dawning*, 2008); stejnou cenu obdržel také v roce 2012 za CD *Light Year* ve spolupráci s kvintetem Inner Spaces. Do svého nového tria přizval nadějně hudebníky současné česko-slovenské scény – kontrabasistu Petera Kormanu a bubeníka Marka Urbánka.

PETR DORŮŽKA (*1949)

Nezávislý novinář a rozhlasový autor píše o hudbě od svých 18 let. Přispívá do českých a zahraničních médií a od roku 1998 vysílá v Českém rozhlasu pravidelný hodinový pořad o world music, v současné době uváděný každou poslední nedělí v měsíci v rámci cyklu *Sedmé nebe*.

Roku 1984 sepsal biografii *Šuplík plný Zappy*, kterou tehdy vydala pololegální Sekce mladé hudby. Když v lednu 1990 Frank Zappa navštívil Prahu, byl jedním z jeho oficiálních tlumočnicků. Dorůžka také přispěl k antologii *Rhythm & Blues* (Panton, 1985) a podílel se na knihách *Hudba na pomezí* (Panton, 1991) a *Beaty Bigbeaty Breakbeaty* (Mat'a, 1998). Po roce 1989 produkoval pro nakladatelství Bonton sérii alb (Petr Skoumal, Michal Hromek).

Na Fakultě humanitních studií UK přednášel o světových hudebních kulturách. Od roku 1992 je členem rozhlasového panelu World Music Charts Europe. Jako zahraniční reportér přispíval pro kanadský rozhlas CBC. V roce 2017 obdržel cenu Womex Professional Excellence Award.

a přirozeným vývojem. Všichni z mé generace, kdo téhle world music propadli, prošli podobným posunem. Mně se teď zdá, že i tyto zdroje se vyčerpávají a opět je nutno hrábnout o něco hlouběji, i když posluchači o dvě generace mladší to možná vidí jinak?

D: Domnívám se, že vývoj umění a hudby se pohybuje vždy tak trochu ve spirále. A možná podobně vývoj toho, co člověk v životě hledá nebo zrovna potřebuje. Já poslední zhruba dva roky vyhledávám hudbu spíše jednodušší a přímější. Vrátil jsem se ke spoustě věcí, které jsem poslouchal, když mi bylo 11 nebo 12, a znovu je objevuji a je to úžasný proces.

Celoživotní přátelství mezi Lubomírem Dorůžkou – Lestrem a Josefem Škvoreckým – Errolem je zaznamenané v obsáhlé korespondenci. Jejich přezdívky byly inspirovány hercem Errolem Flynnem a saxofonistou Lestrem Youngem. Pamatujete si na Škvorecké osobně?

P: Dobře si vzpomínám, jak k nám jednou do pátého patra na Smíchově přišel Mikuláš. Až o mnoho let později mi rodiče řekli, že to byl Škvorda, jak mu doma přezdívali.

D: Já mám dodnes v paměti, jak jsem hrál v září 1996 v klubu U Malého Glenu v triu s Jaromírem Honzákem a Badym Zbořilem. A na ten koncert přišel dědeček právě s Josefem Škvoreckým a Zdenou Salívarovou. Nezapomenutelný zážitek.

Petře, otec se zmiňuje v pamětech, že jsi při svých plavbách na malé plachetnici v Jugoslávii převážel zahraniční knížky včetně korespondence Lestra s Errolem. Jak to probíhalo?

P: Překračovat hranice na Západ bylo za komunismu velké trauma, závory zapuštěné v betonu, ostnatý drát a osobní prohlídky. Do Jugoslávie se ale jezdilo přes Maďarsko a navíc, když měl člověk na přívěsu za autem lod', u celníků to budilo spíš respekt než touhu hledat kontraband. Šestimetrová plachetnice

nadto nabízí množství dobře maskovaných úložných prostorů, na které celníci nebyli vyškoleni. V Jugoslávii byla běžně k dostání anglická vydání Orwella, Solženicyna a dalších autorů, u nás zakázaných, a na poště čekal vždy balík z Toronta. Takže stačilo odšroubovat pár překlízkových krytů v kajutě, místa tam bylo hodně.

D: Já mám to pašování knížek z Toronta také ještě v paměti.

Váš otec a dědeček zaznamenal své sny v útlé knižce *Panorama snů*, třeba ten s názvem *Muzicírování*, kdy v noci na zeleničním mostě chce cvičit na tenorsaxofon. Jak to máte se sny vy?

P: Mně se spousta snů splnila, vyjet do těch zdánlivě nedostupných míst, odkud přichází unikátní hudba, jako je Tuva, Kapverdy, zažít rodinný marocký rituál lila. Bohužel poslední sen, cesta přes Vysoký Atlas na festival na Sahaře, jsem musel letos v březnu na poslední chvíli zrušit kvůli čínské viróze.

D: Těch snů je mnoho, některé se splnily a některé se plní postupně. Tady nebudu úplně konkrétní, ale rozhodně je pořad spousta věcí, na které se velmi těším, v hudbě i v životě.

KRISTINA ŽANTOVSKÁ
autorka je dramaturgyně Městských divadel pražských

TAXE ZASE OZVI LITERÁRNÍ MATINÉ ČERPAJÍCÍ ZE ŽIVOTA LUBOMÍRA DORŮŽKY

PŘIPRAVILA REŽIE HRAJÍ
KRISTINA ŽANTOVSKÁ VIKTORIE ČERMÁKOVÁ HANUŠ BOR A KRYŠTOF KRHOVJÁK 30. 9. 2020 NA MALÉ SCÉNĚ ABC

Lubomír Dorůžka s mistralem v zádech – Dubrovník 1984

FOTO: RODINNÝ ARCHIV

Lubomír Dorůžka a Josef Škvorecký na počátku 90. let 20. století

FOTO: ARCHIV L. D.

L. D. JOSEFU ŠKVORECKÉMU [PRAHA, LONDÝN (VELKÁ BRITÁNIE)], 3. 12. 1969

Milovaný,

sedím zatím ještě v Ruzyni, (...) od všerejška už podruhé. Dostavil jsem se k rannímu letadlu do Londýna na cestu ke studijnímu pobytu v rámci výměny British Council a Ministerstva kultury, schválenou proti mému očekávání stopadesáti superkomisemi. (...) Bylo mi odbaveno zavazadlo, odesláno k letadlu (...) a já pokračoval k pasové kontrole, kdež jsem byl informován, že výjezdní doložka (...) včera zvláštním nařízením pozbyla platnosti, a že tedy jako nikam nepoletím. I volal jsem na ministerstvo, kdež se divili a vyslali jednu soudružku z pasovky, která dorazila deset minut před odletem, kdež ji pasová kontrola sdělila totéž. Takže zmíněná soudružka jela zpátky na vnitro shánět novou výjezdní doložku, letadlo s mým kufrem (...) uletělo a já čekal, až se soudružka vrátí, což se jí podařilo překvapivě brzy. Takže dnes, už za pasovou kontrolou, sedím v Ruzyni znovu, čekám na odlet a doufám, že někde v Londýně uvidím svůj kufr.

Jinak se zatím příliš mnoho neděje, nebo chceš-li, děje se toho až příliš mnoho. *Melodie* i *Áčko* kupodivu budou zatím od ledna vycházet dál, což jsem vskutku neočekával – čekal jsem totiž, že v návrhu úřadu pro tisk bude alespoň jeden z nich navržen k zastavení. (...) V lednu nebo v únoru má proběnout politická prověrka, hodnotící, jaxe kdo choval od ledna 1968 dodnes. (...) Načež bude následovat další prověrka časopisů, provedená ministerstvem, hodnotící, jaxe který časopis aktivně podílí na realizaci kulturně-politické linie ministerstva, (...) a to má zatím fůru práce s jinýma věcmá. Jako například se sháněním podpisů pro různá aktivistická prohlášení. Tohle je období pro nová a bohatší Lvíčata a do jisté míry je škoda, že tu nejsi, protože tahle doba bude jednou potřebovat svého kronikáře. Stalo se, že si pan ministr sezval pár umělců do Jalty na „přátelskou besedu“. Někteří se sešli, jiní pak nikoliv, ještě jiní přišli, okoukli scénu a briskně vypadli. Jiní pak zůstali, pojedli, popili a po obědě aklamací přijali jakési prohlášení. Jenže nic nepodpisovali, ba ani prezenční listiny nebylo, a když chtěl pan ministr dávat dokument k dispozici tisku, zjistil, že neví, koho tam bylo. Takže jeho sekretariát vzpomínal, kdo asi tak mohl být pozván, a ty potom na prohlášení podepsal. Ono to vcelku nevadilo, protože největší a nejčtenější [*Rudé právo*] si prohlášení stejně přeformulovalo, a uveřejnilo je tak, že nebylo patrno, kde začíná text a kde končí redakční komentář. Načež se pochopitelně ozvala vlna protestů od lidí, kteří k velkému překvapení příští den zhlédli své podpisy v největším a nejčtenějším, ale pochopitelně žádné odvolání nevyšlo, kromě jediného dementi podpisu Jiřího Marka, který poslal stručný dopis, že předal záležitost právnímu zástupci a podává na ministerstvo žalobu. Což kupodivu tentokrát ještě platilo.

Zato se sháněly další podpisy k těmůž. Třeba takhle... Potká Cyril Polách, vedoucí hudebního oddělení MK, na ulici ředitele Pražského jara Viléma Pospíšila a v rozhovoru o počasí a jiných aktuálních otázkách se ho zeptá: „*A co prohlášení, četl jsi, co mu říkáš? – No, co bych mu měl říkat. – No, máš snad něco proti tomu? – Ne, co bych měl proti tomu mít?*“ – Načež druhého dne s překvapením našel svůj podpis v největším a nejčtenějším. – Jenže i tahle senzace ted' poněkud ovadla a další podpisy se jaksi neobjevují. Jenom zasloužilí umělci Karel Vlach a Gustav Brom pořád ještě začínají své rozhovory, kamkoliv přijdou: „*Pánové, dřív, než se začne mluvit, chtěl bych jenom říct, že ačkoliv mé jméno bylo v největším a nejčtenějším, nic jsem nepodepsal!*“^[1] (...)

Ale největší legrace je ovšem novinová a především rozhlasová publicita. V každých rozhlasových zprávách běží „komentář dne“ nebo „živá slova“, která šijí do „mužů Ledna“. Je s nima trochu problém, což se projevuje na honorářích – za tří až pětiminutový komentář se platí 4000–6000 Kčs. Je to odstupňováno taky podle toho, podepíše-li se autor vlastním jménem – většinou jde z bezpečnostních důvodů o pseudonymy a někteří zvláště plodní jedinci píší tak pod čtyřmi pěti různými. Mimoto se nahrávání těchhle perel řeší pořád skoro metodou ilegální práce: mluvčího vidí jenom zcela speciálně vybraný technik, nebo se prostě do rozhlasu donese hotový pásek nahraný kdovíkde, kdoví kdy a kdovíjak. Pokud člověk může pořád ještě dělat pozorovatele, je to tyátr lepší než kdy jindy. Těžko ovšem říct, jak dlouho budou ještě pozorovatelská místa v bezpečí.

MĚJ SE FINE

POTÉ, CO STÁT V ROCE 1969 NEPRODLOUŽIL MANŽELŮM ŠKVORECKÝM PLATNÉ VÝJEZDNÍ DOLOŽKY, STALI SE ZE DNE NA DEN EMIGRANTY A KORESPONDENCE MEZI CELOŽIVOTNÍMI PŘÁTELI A SPOLUPRACOVNÍKY ERROLEM (JOSEFEM ŠKVORECKÝM) A LESTREM (LUBOMÍREM DORŮŽKOU) MUSELA PROBÍHAT KONSPIRATIVNĚ NA FIKTIVNÍ ADRESY A ČASTO ZE ZAHRANIČNÍCH CEST. PŘINÁŠÍME UKÁZKU Z JEJICH DOPISŮ.

KRISTINA ŽANTOVSKÁ

Jinak věci běží postupně: místo cenzury pořád ještě funguje auto-cenzura a není vidět pokusy cenzuru zavést, neboť on jaksi není dostatek vhodných kádrů. Takže se stále může ještě stát, že se na stáncích najednou objeví rush na poslední číslo *Mateřídoušky*, kde se mezi dětskými básničkami ukáže obrázek zarostlých bradavců a básnička s názvem *Lapkové*, která začíná slovy „*Žije, žije ve stepi jeden v suché otepi*“ – a končí lapidárním veršem „*At' si jsou, kde si jsou, jen at' nám sem nelezou*“. Pochopitelně, že Adla jako šéfredaktor příští den letěl.² (...)

(...) Bude-li *Lenoška*³ vycházet dál, není známo. V prosinci odpadla z důvodu svátků a o programy od ledna svádí Kafka zatím boj – mění se totiž celé schéma redakcí, ruší se samostatná redakce pro třetí program, která se rozkulačuje k jednotlivým oddělením atd., takže nikdo nic neví. Ale i kdyby se vysílala dál, zatím se ještě nespotřebovaly všechny Tvé texty, takže bychom asi do března, dubna vydrželi s tím, co je tady. (...)

Jinak všichni žijem, bydlíme, a připravujeme se na případnou změnu zaměstnání. (...)

J. Š. LUBOMÍRU DORŮŽKOVÍ [TORONTO (KANADA)], 23. 6. – 4. 7. 1975

Milý P. L.,

to mě mrzí, že to z Ljublany poslali zpátky dřív, nežs tam dorazil. Asi jsem to špatně načasoval. Doufám, že s tímhle dopisem to bude lepší. (...) Jinak celkem nic nového. Já mám být snad jmenován full professorem, což ale už nemá celkem žádný význam, neb já akademickou ctižádost nemám, a tenure⁴ mi stejně dali už před rokem, a to je to hlavní. Koupili jsme moderní phototypesetter, takže ted' si knihy sázíme sami, což je podstatně zlevňuje (ovšem nám přidává práci), takže snad na tom dokonce i něco málo vyděláme. Ovšem zas čtenářů přirozeně spíš ubývá, takže se to vyrovná. Na příští rok máme pár fajn věcí, především *Paměti Václava Černého*, to je opravdu senzace, pak *Paměti Adiny Mandlové*, což je spíš zajímavé, a nutno číst cum grano salis, pak *Paměti generála Moravce*, který mastermindoval heydrichiádu, a pak novou Zdeninu novelu *Nebe, peklo, ráj*, která je myslím výborná, a neméně výborný krátký román Oty Filipa *Poskvrněné početí*, obsahující daleko nejsenzačnější scénu soulože (a oplodnění), jakou jsem kdy četl... Nováček v cele s úžasem pozoruje počínání svého služebně staršího druha, který je velký kanec. Sotva se setmí, kanec si stoupne k okýnku a počne cosi vtahovat dovnitř. Je to zkumavka. Pak zpod matrace vytáhne elektrický vaříč vyrobený ze žiletek, zapojí jej do stropní žárovky a začne v plechovém hrníčku ohřívat vodu. Pak si vleže na kavalci prudce naonauje, až k ejakulaci, kteroužto zaměří do zkumavky. Zkumavku honem strčí do hrníčku s teplou vodou, zašpuntuje ji, pověsí na špagátek a počne ji po niti, natažené přes dvůr do protějšího křídla, kde jsou trestankyně, soukat do protějšího okna. Když tam zkumavka dorazí, ozvou se nadšené ženské výkřiky. Zkumavky je úspěšně použito, což způsobí, že kancova milá je pro těhotenství na podmínku propuštěna. Mukli se dušují, že takové případy existovaly. (...)

V tyto dny vychází Hrabal: *The Death of Mr. Baltisberger*, s předmluvou jakéhosi pána jménem Daniel S. Miritz⁵. O tom jsem Ti snad ale psal, ne? Můj deskový vkus znáš. Jakékoliv dívčí hlasy nebo starý swing mě vždy potěší. Koupil jsem tu dvě desky Olmerky: s Tradičnělem a s Velebným. Ty řecký holky⁶ se mi opravdu moc líbí, třeba to *Boogie Woogie*, když budou mít něco nového (LP), pošli. Kdybys někde sehnal ten Burianův Jazz, bylo by to fajn, ale není to osudově nutný. Mám tu totiž přítele, kolegu anglistu, který je černoach a platonicky zamilovaný do Josefiny Bakerové. Píše o ní tlustou knihu a shání kdeco. Poskytl jsem mu informaci, že můj otec byl jedním z nosičů Bakerky, když ve dvacátých letech byla v Praze (což je pravda, neslí ji tenkrát z nádraží do hotelu na ramenou). Zdena mu zas poskytla informaci, že jakýsi druh dámských hedvábných punčoch měl přezdívku „bakerky“, a on byl v sedmém nebi. Když jsem mu pak řekl, že v Burianovi je o Bakerce, pokud se pamatuju, celý odstavec, ne-li víc, a hlavně její krásná nahá fotka, prudce po tom zatoužil. (...)

Ještě Ti musím napsat o opravdu nádherném zážitku minulý týden, kdy hrál tady v Colonial Tavern Joe Venuti. Jak víš, je mu už 81 let – ale snad je nesmrtný, rozhodně je k neutahání. Byl to opravdu prima večer, Venuti hraje jak d'ábel, měl výbornou rytmiku, nějakého mladého italského pianistu, Major Holly na basu a jakousi usměvavou paní na percussion. Bylo to jedinečné muzicírování, a v jednu chvíli najednou objevil v publiku muže, s nímž před padesáti lety hrál v orchestru Gene Goldketta, a pozval ho na podium. (...)

Venuti ho ohlašoval jako Harry/Spiegel the Beagle. Byl to taky už stařík, říkal, že je mu třiasedmdesát, a připojil se na trombón a dul docela pěkně, až mu pak vynechaly trochu falešný zuby. No samozřejmě, to objevení bylo naaranžované, ale stejně. Ten Beagle mi pak říkal, že příští týden hraje s Venutim na koncertě v Carnegie Hall, což mu zřejmě velice medilo. Čemuž se nedivím. Charakteristické: Venuti jednu chvíli ohlásil, že zahrajou taky „something classical“, a ohlásil, že to bude „*the second movement from Dvoržhak končerto*“ – načež počal hrát *Humoresku*, ale brzo z ní přešel na *Lady Be Good* a z ní na *Georgia Brown*. Nicméně zdálo se, že mnozí přítomní to vše pokládali za *Second Movement from the Dvoržhak končerto* a mohutně aplaudovali.

Tahle Colonial Tavern, ta mi tu vůbec nahrazuje Violu, až na to, že ji trochu předčí. Ty to znáš, jezdils odedávna na různé jazzové podniky, ale já kromě pražských festivalů ne. A on je to skutečně zvláštní pocit, když člověk ze dvou metrů vidí takové legendy, jako je Venuti nebo Bob Haggart nebo Bud Freeman nebo Billy Butterfield nebo Bobby Hackett nebo Dizzy Gillespie nebo Illinois Jacquet, nemluvě o Ellingtonovi, Basiem, Elle a Sáře Vaughan. Ty to jistě chápeš.

Tak už toho nechám. Ještě jednou: měj se fine, pozdravuj Ašu a děti a napiš z té Makarské, jestli jste to všechno⁷ dostali... Napiš třeba, že jste si přivezli několik lahví báječného jugoslávského vína a při něm vzpomínáte na dovolenou, nebo tak nějak, a já budu vědět.

TVŮJ VŽDY ERROL

<p>VYBRÁNO Z KNIHY NA SHLEDANOU V LEPŠÍCH ČASECH. DOPISY JOSEFA ŠKVORECKÉHO A LUBOMÍRA DORŮŽKY Z DOBY MARNOSTI (1968–1989), SPISY 32. BOOKS AND CARDS 2011.</p>
----

^[1] Zmíněnou akci uspořádal v den výročí VŘSR 7. 11. 1969 normalizační ministr kultury české vlády Miroslav Brůžek. Pozváno bylo několik desítek umělců, u nichž ministr předpokládal loajalitu k nastupujícímu Husákovu režimu. Zpráva přineslo Rudé právo 8. 11. 1969 a připojilo i podpisy. Dementi prozaika Jiřího Marka, někdejšího pedagoga z náchodského gymnázia, přineslo dne 14. 11. 1969.

^[2] Autor básničky Jiří Pištora spáchal sebevraždu dne 23. 9. 1970.

^[3] Společný rozhlasový pořad Josefa Škvoreckého a Lubomíra Dorůžky.

^[4] definitivita

^[5] varianta jména Škvoreckého románového alter ega Dannyho Smeřického

^[6] Martha a Tena

^[7] myšleno knihy

NEJDELŠÍ PAUZU MĚLA DIVADLA ZA OKUPACE ZATÍM

STANE SE AKTUÁLNÍ DIVADELNÍ PAUZA HISTORICKY NEJDELŠÍM PŘERUŠENÍM SEZONY OD VZNIKU STÁLÝCH ČESKÝCH DIVADELNÍCH SCÉN V DRUHÉ POLOVINĚ DEVATENÁCTÉHO STOLETÍ? NENÍ TO VYLOUČENÉ. ZATÍM SE NEJDELE NEHRÁLO ZA DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY. OD 1. ZÁŘÍ 1944 DO POČÁTKU KVĚTNA 1945, KDYŽ SI NACISTÉ VYŽÁDALI ZAČLENĚNÍ DIVADELNÍHO PERSONÁLU DO VÁLEČNÉHO PRŮMYSLU. DĚJINY ČESKÉHO DIVADLA SI VŠAK PAMATUJÍ I DALŠÍ PŘESTÁVKY.

Ve čtvrtek 31. srpna 1944 si herci brněnského Českého lidového divadla asi dost nevěřičně prohlíželi titulní stranu *Lidových novin*. Oblíbeného deníku, který v roce 1893 vznikl právě v moravské metropoli. Čtvrteční otvírák tvořila zpráva ČTK s názvem *Totální válečné nasazení v Protektorátě* a s výmluvným podtitulem: *Provedení totálního válečného nasazení v autonomní kulturní oblasti*. A hned z prvního řádku bylo jasné, že nová sezona se asi stane i překvapivě krátkou: „*Počínajíc 1. zářím, bezvýjimečně až do odvolání, budou zavřena všechna divadla, varieté a kabarety. Také ochotnická představení jsou zakázána.*“

Ten den přitom České lidové divadlo, které bylo nástupcem okupanty zakázaného brněnského Zemského divadla, mělo odehrát první představení sezony 1944/45. Ve Starém divadle na Veveří už se chystala scéna ke Dvořákově opeře *Čert a Káča* a v paláci Typos v Běhounské ulici (do roku 2016 sídlo České televize Brno) k operetě *Frajerečka* z pera Mirko Hanáka, což byl žák Leoše Janáčka.

HERCI DO ZBROJNÍHO PRŮMYSLU

Divadelníci si v novinách také určitě s napětím přečetli, co s nimi třetí říše a protektorátní vláda vlastně zamýšlejí. „*Takto uvolněný technický personál a největší část umělců budou včleněni do zbrojení. Podle možnosti budou umělci nasazení ve zbrojařských podnicích společně a jenom pro takové práce, které nepoškodí jejich uměleckou budoucnost.*“ zaznělo rádobí optimisticky v osudovém výnosu. A většina zaměstnanců Českého lidového divadla v Brně opravdu následně skončila v místní Zbrojovce.

Výjimky existují za každého režimu. „*Od pracovního povolení jsou kromě přestárých sil osvobozeny jenom ony síly, kterých je bezpodmínečně třeba k dalšímu vedení nejnaléhavějších správních záležitostí a k protiletectvé ochraně domů, jakož i jednotliví čelní umělci, jejichž obzvláště vynikající výkony jsou uznávány. O použití čelních umělců jakož i umělců, kteří pro své stáří již nepřicházejí v úvahu pro pracovní nasazení ve filmu, v rozhlasu a jiných podnicích, rozhoduje ministerstvo lidové osvěty zvláštními pokyny,*“ uváděl výnos protektorátní vlády.

Některé pražské herecké hvězdy se tak práci ve fabrikách vyhnuly právě díky filmovému průmyslu, který nebyl zrušen. Lid měl i nadále dostávat alespoň nějakou dávku zábavy a prostřednictvím filmového týdeníku i porci propagandy. Mnozí starší herci byli předčasně penzionováni anebo v továrnách

dostávali jen lehkou práci. Záleželo na kontaktech, povaze i peněženke.

KDY SKONČÍ VÁLKA?

Nad *Lidovými novinami* z 31. srpna 1944 se divadelníci zcela jistě zamýšleli, jak dlouho bude divadelní zákaz vůbec trvat. Ten přitom zapovídal činnost nejen českým souborům, ale i všem německým na území Protektorátu, což byla pro zázemí zpráva, že si Hitler vede na bojištích stále hůře. A potřebuje do zbrojního průmyslu opravdu každou ruku.

Zásadní otázka tak spíše zněla: Jak dlouho bude ještě trvat, než Německo válku prohraje? Přesnou odpověď neznal nikdo, optimisté to viděli na půl roku, pesimisté na rok a více. *Lidové noviny* z posledního srpnového dne ale přinesly hercům i jednu docela povzbudivou zprávu, kterou cenzura pustila, neboť šlo o agenturní informaci proněmeckého a částečně neutrálního Švédska: „*Stalinovo poselství de Gaullovi. EP, Stockholm, 30. srpna. Moskevský rozhlas uveřejnil poselství, které zaslal Stalin generálu de Gaullovi. Stalin v něm praví mimo jiné: U příležitosti rychlého osvobození Paříže, prosím Vás, milý generále de Gaulle, abyste přijal blahopřání národů Sovětského svazu a má vlastní s přáním nejrychlejšího osvobození celé Francie od nepřátelského jha.*“

Když v květnu 1945 jho opravdu povolilo, začalo se i s rekapitulací této poslední válečné „tiché sezony“. A takto ji shrnul třeba František Hais, administrativní ředitel Městských divadel pražských: „*Jediným potěšujícím momentem v tomto temnu je skutečnost, že se divadelní správě podařilo zachrániti všechny technické síly před válečnými úkony. A herci a úředníci, zaměstnaní ve válečném průmyslu, překonali tuto dobu beze škod na zdraví.*“

ZA STANNÉHO PRÁVA

Divadla se za okupace dočkala více pauz¹. Nehrálo se třeba po příchodu zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha do Prahy na podzim v roce 1941, který vyhlásil stanné právo. Divadla byla zavřena šest týdnů, ale některým souborům byl zákaz činnosti prodloužen. Zatímco třeba Národní divadlo mohlo pozvat diváky znova do hlediště již 1. listopadu (na programu byla *Rusalka*), budova Vinohradského divadla se Heydrichovi natolik zalíbila, že si v ní usmyslel založit Velké německé varieté. To se mu nakonec nepodařilo, ale vedoucí kulturního politického oddělení úřadu říšského protektora Karl von Gregory zaslal 28. října 1941 dopis státnímu sekretáři K. H. Frankovi, v němž ho požádal, aby „*při eventuelním znovuootevření českých divadel nebylo této instituci dovoleno začít hrát.*“ Vinohradské divadlo mělo obnovit provoz 4. listopadu, ten den vpodvečer byl však k budově vyslán strážník, který oznámil, že divadlo je „*úředně uzavřeno.*“ Diváci už se přitom v tu chvíli scházeli ve foyer.

Na Vinohradech se hned nezatýkalo, v tentýž den ale nacisté nechali rozpustit také soubor Zemského divadla v Brně a gestapo zadrželo ředitele Václava Jiřikovského,

FOTO: MICHAEL TOMEŠ

kapelníka Bohumíra Lišku i několik herců. Jiřikovský byl obviněn, že českou scénu proměnil „*v rejdiště nepřátelských živlů*“ a po několikaměsíčním věznění v Kounicových kolejích byl odvečen do koncentračního tábora v Osvětimi a 9. května 1942 umučen.

Po atentátu na Heydricha bylo v květnu 1942 stanné právo opět vyhlášeno. A v září téhož roku byla gestapem zatčena herečka Městského divadla na Královských Vinohradech Anna Letenská kvůli údajné spoluúčasti na atentátu na Heydricha. O dva měsíce později byla v Mauthausenu popravena.

OD SARAJEVA PO SAMET

Všechny další nucené pauzy, které od druhé poloviny devatenáctého století zažila česká divadla, se většinou odehrávaly za méně dramatických okolností. Provoz divadel byl třeba omezen i po atentátu na následníka rakouského trůnu Ferdinanda d'Este a následně vypuknutí první světové války, tedy v létě roku 1914.

Už během divadelních prázdnin řada herců musela obléknout rakouskou uniformu, ředitelé bezradně rušili dramaturgické plány a někteří nechali na čas zavřít i celé divadlo. Diváci byli víc rozrušení dramatem v evropských zákopech a prodej lístků klesal na minimum, takže i aktéři Národního divadla museli v září 1914 vyrazit na turné po

hospodských sálech. Plzeňská restaurace U Raka v Brně je třeba uvítala v pondělí 28. září na Svatováclavském posvícení a divadelníci (dle dobových plakátů třeba sl. Dvorská, sl. Snopková, pp. Krejčí, Purkrábek a Valter) zůstali v moravském městě až do páteční zabíjačky, po níž uspořádali další „umělecký večer“. S jakým finančním výnosem, nevíme, ale zcela jistě s plnými žaludky. Zdraví muži v souboru však zůstávali v každodenním stresu, že i je záhy armáda povolá do zbraně, v zemi byl postupně zmobilizován každý zdravotně způsobilý muž od 18 do 53 let. A na frontě se na smrt nehrálo, tak jak byli herci navykli z dramatu na jevišti. Stačilo nahlédnout do denního tisku. „*Byli jsme dva dny v ohni, vedlo se nám dobře, naše baterie měla velké ztráty,*“ citovaly českého důstojníka sloužícího na ruské frontě u Grodku. Článek vyšel ve stejný den, kdy se v Brně U Raků pořádalo ono Svatováclavské posvícení.

Divadla bývala krátkodobě uzavřena i ve dnech státního smutku, třeba během série úmrtí sovětských vůdců na počátku osmdesátých let. Nehrálo se tak v den pohřbů Leonida Iljiče Brežněva (†1982), Jurije Vladimiroviče Andropova (†1984) ani Konstantina Ustinoviče Černěnka (†1985).

Především herci lokálních scén pak zažili tři týdny nečekané dovolené i od 8. ledna 1979, kdy komunistický režim vyhlásil kvůli arktickým mrazům uhelné prázdniny. Provoz Národního divadla, dalších velkých pražských

i krajských scén však nesměl být přerušen, zaměstnanci si jen kapku přispali. Z nařízení vlády nesměli chodit do práce dříve než v osm hodin ráno, a to z důvodů „*zmírnění nároků na spotřebu elektrické energie.*“

Přerušení divadelní sezony po brutálním zásahu policie na Národní třídě 17. listopadu 1989 pak zůstává jednoznačně nejkrásnější kapitolou z dějin českého divadla dvacátého století. Herci v protestní stávce totiž společně se studenty rozhýbali sametovou revoluci, která zlomila vaz více než čtyřicetiletému diktátu komunistické strany.

Plošná stávka divadel trvala až do 10. prosince, kdy byla ustavena první svobodná československá vláda. „*Byly to krásné dny, ale nebyly bez obětí. V sobotu 2. prosince k ránu těsně před Prahou při návratu z Ostravy havarovalo auto s režisérem Janem Kačerem a mladým vinohradským hercem Janem Potměšilem. Následky nebyly smrtelné, ale ve druhém případě patrně už nenapravitelné,*“ zapsal si tehdy do deníku dramaturg ostravského divadla Ladislav Slíva.

IVAN MOTÝL

autor je publicista a básník

¹ V tomto textu nezmiňujeme perzekvování a uzavírání jednotlivých divadel, jako ku příkladu D41 E. F. Buriana. To bylo uzavřeno již v březnu 1941 a někteří jeho pracovníci byli posláni do koncentračních táborů.

Titulní strana protektorátního kolaborantského satirického čtrnáctideníku *Ejhle* z prosince 1944

TERÉNNÍ DENÍK / NENAUČENÝ JAZYK

SMRŠŤOVÁNÍ TĚLA, ROZPÍNÁNÍ ČASU A PŘELÉVÁNÍ VĚDOMÍ

rozhovory v dialozích mimo postavy
v těle neuronu *kódující*
a dál už opotřebovaně

oko v látce kůže

nepoznává své vlastní nohy
celý jeho obsah sestoupil
chycený tkání *zavěšen*

ta představa že buňky látky promění
celou strukturu bez povšimnutí
na ramínku zaříkávání
tří vrstev vláken
tělo *vyklouzlo*
sklouzlo až ke kotníkům

pozornost se přenášení do temporálního laloku

prapodivná anatomie schovaná uvnitř
ramenní kosti *zakódovaná*
vyjídá staré obsahy
vidím část tebe mimo tebe a o mnoho let starší

srdce nelze zavřít
lze ho jen zastavit

stále stejné tempo
stálé tempo *synkopa*
která kulhá na jednu holeň

neexistuje rakovina srdce

a s tímhle vědomím
vyklouzne ven
a srdeční komory zůstanou stažené

statický okamžik, prodlužovaný až do doby, než zavře terénní deník

místo vodítka
kmenové buňky *osvícené*
průzorem tmy uvnitř jazyka

přichází osm dní místo sedmi
buňky v oku se vymění
sedm let a nové tělo

poodložíme stranou tak
aby ho tvé zorné pole stále registrovalo

přetáčí čas dopředu

v kruhovém pohybu *mezerový spoj*
nekonečné předjímání napětí
mezi nervovými zakončeními
škubnutí ramene ze spaní

prstence neuronů natahující
se až k samotnému *jádro*
vstupu

receptory tepla hlásí další objekt
podobné teploty ty
vykloubené z rohů

na dlouhou dobu se stal celým světem
rána se otevřela a svět se překlenu
zasekl žebrem *do tkáně*

odbarvil béžovou daleko od nehtů

dnes jsem po dlouhé době zahlédla své nohy
sevrže jí do plicních sklípků

a potahy se rozjedou ve švech
ty úhledné stříhy poničilo šití

párování protichůdného

ELENA PECENOVÁ (*1994) působí převážně v Praze, kde studuje na Akademii výtvarných umění. Je finalistkou a držitelkou zvláštní ceny poroty v Literární soutěži Františka Halase a je taktéž držitelkou prémie v literární soutěži Básne SK/CZ 2019. Publikovala časopisecky.

dvě strany těla *hřbet*
dvě strany knihy *páře*
návod ke čtení

pohybové cvičení
chůze *zátěž*
přenášení gravitace

poodejdi a podívej se na místo
kde jsi stál
stáváš se identitou závislou na jazyku

stav embrya
zrození významu
první gravitační poloměr
vidíme dvě části

první, stejná jako druhá
tvoří se srdce a špička jazyka
opřená o patro

minuty vznikavosti
rýsuje se a popotahuje

tisíc pohybů *bubnuje*
proměnná ve statickém záběru

začíná to mimo- *lidské*
dál se strukturuje do částí ohybu
pohybu osmi částí
nacházejících se na konci páteře

v ruce přeskočí šlacha *lupnutí*
tlumený pohyb *zánik hlásky ve slově*
zaznamenanatelný jen pro tebe
neslyšený
ale napsat ho zvládneš

krev z žil teče zpátky
oběh světla a zachovávání jeho centra
po rozpadu obou unipolárních částí *cvaká*

volné nervové zakončení
aktivní zóna *pocení*

dostávám se pod optiku hmatu
hledám život mimo teplo

v krematoriích elektrickým žehem
bílá na dotek studí *promnutí*
reakční oblast uvolní
receptory tepla

at' už lidského nebo elektrického

bílá je vysvícená všemi barvami
na kovu žhne

už tě někdy napadlo, co je z druhé strany lebky?

ramena se dotknou *přeloží*
složí se jako papír

uzavřou člověka
v podpaží téměř identicky
pro potřebu obkreslení

dvojitého obrysu
zrakový vjem se rozdvojí
zkreslení viděného

ještě přeložit v pase
a uložit do klece zubů
k hibernaci

složit se
dostává jiný význam
ukládá se do senzorické paměti
záznam v terénním deníku

jedna synapse umírá
a nachází druhou
zavírá tak poznámkový blok

Máš odvahu vydat ten zvuk a najít tak jinou paměť'?

TIPY

09

ELEFANTAZIE DAVID DRÁBEK, TOMÁŠ BELKO, DAREK KRÁL
REŽIE: DAVID DRÁBEK

Smutek křehké duše inteligentního mladíka, uvězněného ve znetvořeném těle, lákal v minulosti dramatiky i filmaře. Nyní ho v divadle ABC uvádíme v podobě původního českého muzikálu a otevíráme tak svět panoptika lidských kuriozit a osudy jeho obyvatel. Pojd'te spolu s námi pátrat po hranici krásy a ohavnosti a užijte si tento vášnivý fantasy muzikál s Tomášem Klusem a Tomášem Havlínkem v hlavních rolích!

ABC 22. 9. 19.00

POSEDLOST LUCHINO VISCONTI
REŽIE: JAKUB ŠMÍD

Temná psychologická love story na motivy románu klasika americké drsné školy Jamese M. Caina *Pošťák vždycky zvoní dvakrát*. Příběh o spalující vášni a nenávisti, milostném trojúhelníku, nevyslovitelné touze po životní změně, hledání ráje na zemi i temných stránkách lidského srdce. O lidech na okraji, jimž osud nerozdal šťastné karty, a tak se rozhodli vzít vše do svých rukou. Ale dokonalý zločin neexistuje. A strach je ten nejhorší trest. Dobro a zlo – kdo se v tom vyzná?

ROKOKO 8. 9. 19.00
24. 9. 19.00

ABC

- 1 ÚT 19.30** A. Miller **SMRT OBCHODNÍHO CESTUJÍCÍHO**
- 3 ČT 19.00** L. N. Tolstoj **VOJNA A MÍR** *Předpremiéra*
- 4 PÁ 19.00** **PREMIÉRA** L. N. Tolstoj **VOJNA A MÍR**
- 6 NE 19.00** **ONDŘEJ HAVELKA & MELODY MAKERS: NEJKRASSÍ KUSY SAISÓNY** *Koncert*
- 8 ÚT 19.00** L. N. Tolstoj **VOJNA A MÍR**
- 9 ST 19.00** W. Russell **SHIRLEY VALENTINE**
- 11 PÁ 19.00** W. Russell **SHIRLEY VALENTINE**
- 12 SO 19.00** B. a A. Peasovi **PROČ MUŽI NEPOSLOUCHAJÍ A ŽENY NEUMÍ ČÍST V MAPÁCH**
- 13 NE 19.00** **DIVADLO UNGELT** *Pronájem*
- 14 PO 19.00** M. Vačkář, O. Havelka **ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE** *1. předpremiéra*
- 17 ČT 10.00** M. Vačkář, O. Havelka **ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE** *Veřejná generálka*
19.30 R. Sonego, R. Giordano **VÍM, ŽE VÍŠ, ŽE VÍM...**
- 18 PÁ 19.00** M. Vačkář, O. Havelka **ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE** *2. předpremiéra*
- 19 SO 15.00** P. Rút **PÍSNÍČKY Z ČERVENÉ SEDMY** *Kronika MDP, na Malé scéně*
19.30 **PREMIÉRA** M. Vačkář, O. Havelka **ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE**
- 20 NE** **MLUVÍCÍ RUCE** *Pronájem*
- 21 PO 19.00** B. a A. Peasovi **PROČ MUŽI NEPOSLOUCHAJÍ A ŽENY NEUMÍ ČÍST V MAPÁCH**
- 22 ÚT 19.00** D. Drábek, T. Belko, D. Král **ELEFANTAZIE**
- 23 ST 19.00** W. Shakespeare **ROMEO A JULIE**
- 24 ČT 19.00** L. N. Tolstoj **VOJNA A MÍR**
- 25 PÁ 19.00** **PREMIÉRA** E. Thompson **NA ZLATÉM JEZEŘE**
- 26 SO 17.00** M. Vačkář, O. Havelka **ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE**
- 27 NE 18.00** T. Kushner **ANDĚLÉ V AMERICE**
- 28 PO 17.00** N. V. Gogol **REVIZOR**
- 29 ÚT 19.30** A. Miller **SMRT OBCHODNÍHO CESTUJÍCÍHO**
- 30 ST 19.00** **TAXE ZASE OZVI** *Literární matiné, na Malé scéně*

ROKOKO

- 5 SO 19.00** **PREMIÉRA** L. Visconti **POSEDLOST**
- 8 ÚT 19.00** L. Visconti **POSEDLOST**
- 10 ČT 19.00** F. Zeller **OTEC**
- 11 PÁ 19.00** D. Drábek **KANIBALKY 2: SOUMRAK STARCŮ** *Předpremiéra*
- 12 SO 19.00** **PREMIÉRA** D. Drábek **KANIBALKY 2: SOUMRAK STARCŮ**
- 16 ST 19.00** R. Gervais, S. Merchant **KANCL**
- 17 ČT 19.00** V. Mašková, P. Khek **ČAPEK**
- 18 PÁ 19.00** V. Mašková, P. Khek **ČAPEK**
- 19 SO 19.00** E. Albee **KDO SE BOJÍ VIRGINIE WOOLFOVÉ?**
- 21 PO 19.00** D. Drábek **KANIBALKY 2: SOUMRAK STARCŮ**
- 22 ÚT 19.00** Ch. Giudicelli **PREMIÉRA MLÁDÍ**
- 23 ST 19.00** D. Drábek **KANIBALKY: SOUMRAK SAMCŮ**
- 24 ČT 19.00** L. Visconti **POSEDLOST**
- 25 PÁ 19.00** E. Kishon **ODDACÍ LIST**
- 26 SO 19.00** E. Kishon **ODDACÍ LIST**
- 28 PO 19.00** J. Pommerat **ZNOVUSJEDNOCENÍ KOREJÍ**
- 30 ST 19.00** Ch. Giudicelli **PREMIÉRA MLÁDÍ**

PROGRAM JE PLATNÝ K 4. 5. 2020.
PRO NEJAKTUÁLNĚJŠÍ INFORMACE,
PROSÍME, SLEDUJTE NAŠE WEBOVÉ STRÁNKY
WWW.MESTSKADIVADLAPRAZSKA.CZ
ZMĚNA PROGRAMU VYHRAZENA

KOMEDIE

- 9 ST 19.30** F. Grillparzer **SLÁVA A PÁD KRÁLE OTAKARA**
- 14 PO 19.30** **PREMIÉRA** S. Uhlová **HRDINOVÉ KAPITALISTICKÉ PRÁCE**
Koprodukce s Volksbühne Berlin
- 17 ČT 19.30** Podle H. Ibsena **NEPŘÍTEL LIDU** *Lachende Bestien*
- 18 PÁ 19.30** **...PŘÍŠTÍ VLNA/NEXT WAVE...** *Festival, Udílení Poct za alternativní umění a vernisáž*
- 19 SO 15.00** **...PŘÍŠTÍ VLNA/NEXT WAVE...** *Festival*
- 23 ST 19.30** **PREMIÉRA** F. Barrouquére, M. Částková, B. Nechanická, M. Heriban **KRAJINOU SLZ**
Lenka Vagnerová & Company
- 24 ČT 19.30** S. Uhlová **HRDINOVÉ KAPITALISTICKÉ PRÁCE**
Koprodukce s Volksbühne Berlin
- 25 PÁ 19.30** D. Bowie, E. Walsh **LAZARUS**
- 27 NE 14.00** D. Bowie, E. Walsh **LAZARUS**
19.30 D. Bowie, E. Walsh **LAZARUS**
- 28 PO 15.00** D. Bowie, E. Walsh **LAZARUS**
- 29 ÚT 19.30** podle A. Jiráska **HUSITSKÁ TRILOGIE (JAN HUS, JAN ŽIŽKA, JAN ROHÁČ)**
- 30 ST 19.30** F. Barrouquére, M. Částková, B. Nechanická, M. Heriban **KRAJINOU SLZ** *Lenka Vagnerová & Company*

KRYŠTOF KRHOVJÁK
(*1996)

Vystudoval módní návrhářství ve Frýdku-Místku. Studia herectví na Katedře alternativního a loutkového divadla DAMU pod vedením Jana Mikuláška a Dory Viceníkové absolvoval rolí koktavého Vaška v autorské inscenaci *Prodaná nevěsta na prkech Prozatímního, Stavovského a Národního divadla v letech 1868 až 2018* v režii Petra Erbese a Borise Jedináka (nyní je na repertoáru divadla Komedie). Od začátku studií na DAMU spolupracuje s divadelním souborem Tygr v tísní ve Vile Štvanice, hraje tam v inscenacích *Synáčci* Tomáše Loužného, *Vořezávátka* a *Berlín Alexanderplatz* Iva Kristiána Kubáka a Marie Novákové. Dále hostuje v Divadle D21 v titulní roli inscenace *Utrpení mladého Werthera* režiséra Jakuba Šmída. V angažmá Městských divadel pražských je od sezony 2019/2020. Můžete ho vidět v inscenacích *Zitra swing bude znít všude*, *Vladař*, *Romeo a Julie*, *Revizor*, *Elefantazie* a dalších.

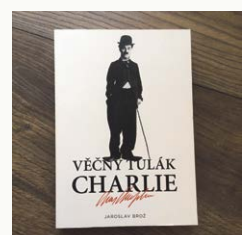
FOTO: ANNA HLADKÁ

MARIE NOVÁKOVÁ

Dramaturgyně, která je spolu s režisérem Ivo Kristiánem Kubákem zakladatelkou souboru Tygr v tísní. Jsem rád, že jsem s Tygrem mohl spolupracovat už na třech inscenacích. Lidský přístup, smích, smysl pro humor, způsob provedení pozice Diskobolos v tanci na píseň *Řek Zorba*, to mám na Máše prostě rád. A hlavně, její adaptace nedramatických děl jsou báječné. Nepotřebuješ inspiraci. Inspirace je Máša!

VILÉM KŘÍŽEK

Překladatel z německého jazyka měl zálibu v novodobých dějinách a také dědečka, jehož společník byl jako stvořený pro ztvárnění hlavní postavy detektivních románů... Mám rád historické detektivky, ale těch nových, které by mě oslovily, je pomálu. Proto mě těší, že vyšly kousky jako Stančíkův *Mlýn na mumie* nebo právě Křížkova série o detektivních případech Eliáše Sattlera. Je založená na historických faktech a zasazená do Prahy na přelomu 19. a 20. století a asi i proto mě tak baví, slouží mi jako takový historický průvodce naším stovězatým městem.

CHARLIE CHAPLIN

Génius grotesky, mistr svého řemesla. Herecký vzor, který není třeba představovat. Moje vášeň od dětství. Přehnanost, komediálnost, grimasa, genialita vyjádření všeho bez pomoci slov. A k tomu všemu navíc naprostá stylovost!

HEDVIKA

Naše desetiměsíční dcera Hedvika. Když se vám narodí dítě, zjistíte, jak řekla jedna má moudrá kolegyně, že „na jevišti nejde o život“.

YVES SAINT-LAURENT

Vzhledem k mé módou a designem poskvrněné minulosti si nedovím vynechat pro mě největší módní ikonu, Yvese Saint-Laurenta. Legíny, sportovní oblečení a batika ve městě nemají co pohledávat. Všechno, co znám (i mužům) sluší, už bylo vymyšleno a velký podíl na tom má právě tento muž. Kdyby všechny ženy nosily jeho modely, tak bych byl šťastný.

BABIČKA

Možná byste rádi věděli, co je to za obraz nad Hedvičinou postýlkou. Je, stejně jako ten, který zde vidíte celý, od výtvarnice Renaty Filipové, mé babičky. Pokud bych začal hledat počátky mých zálib v designu a módě, patrně bych skončil u babičky v ateliéru, kde jsem jako dítě strávil mnoho času. Nutno ovšem podotknout, že děda byl taneční mistr, druhý děda umělecký kovovýtec a praděda amatérský herec! Geny zkrátka předurčují...

SEMAFOR

Vyrostl jsem na něm. U babičky jsem nedělal téměř nic jiného, než si na gramofonu pouštěl desky z rané tvorby Semaforu. Chytrý humor, skvostné veršování Jiřího Suchého a parádní hudba Jiřího Šlitra. Ne nadarmo se na semaforová představení stály fronty. Zkrátka hitmakeři 60. let. Myslím, že dobrých 80 % jejich písniček umím zpaměti.

FOTO: ARCHIV KRYŠTOFA KRHOVJÁKA

JSME HRDÝM PARTNEREM Městských divadel pražských DIVADLA ROKU

bnt attorneys in CEE close. straight. forward.

MĚSTSKÁ DIVADLA PRAŽSKÁ ABCKOMEDIEROKOKO

FRANZ GRILLPARZER

SLÁVA A PÁD KRÁLE OTAKARA

POPRVÉ ČESKY!

HRU V PŘEKladu RADKA MALÉHO DOPLNĚNOU O ODBORNÉ STUDIE ZAKOUPÍTE NA POKLADNĚ MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH NEBO ONLINE. STEJNOJMENNou INSCENACI V REŽII MICHALA HÁBY S MARTINEM PECHLÁTEM V HLAVNÍ ROLI HRAJEME V DIVADLE KOMEDIE. WWW.MESTSKADIVADLAPRAZSKA.CZ

Nemůžete do kina Lucerna?

LUCERNA PŘIJDE ZA VÁMI!

Zúčastněte se projektu #VašeKino a užíjte si s námi on-line filmový program.

www.kinolucerna.cz
www.facebook.com/kinolucerna

KDYŽ POTLESK A ZPĚV NESTAČÍ!

PODĚKUJTE PRVNÍ LINII
PROSTŘEDNICTVÍM NAŠICH DIVADEL!

Vyjádřete podporu a poděkování zdravotníkům a příslušníkům integrovaného záchranného systému zakoupením dárkového poukazu na naše představení!

VÝTVARNÉ TERITORIUM

ŠIMON SÝKORA: ADORE
80 X 100 CM / KOMBINOVANÁ TECHNIKA NA PLÁTNĚ / 2019 / REPRODUKCE: AVU / R. DĚTINSKÝ

I KDYŽ NENÍ MOUDRÉ V DNEŠNÍCH DNECH PLÁNOVAT, ZVLÁŠTĚ KULTURNÍ AKCE, DOVOLÍM SI NA TÉTO STRÁNCE PŘEDSTAVIT OBRAZ ADORE VÝTVARNÍKA ŠIMONA SÝKORY. KTERÝ, PEVNĚ VĚŘÍM, BUDE MÍT NĚKDY V BUDOUCNU VÝSTAVU V DIVADLE KOMEDIE.

ŠIMON SÝKORA (*1990) je absolventem Ateliéru malby Vladimíra Skrepla na Akademii výtvarných umění. Věnuje se malbě i angažované performanci. V malbě propojuje figurativní ztvárnění s abstrakcí, humor s temnotou a expresivností. Na prosbu, zda by se mohl čtenářům *Moderního divadla* představit slovy, odpověděl: „Malba je pro mě mnohem přirozenějším výrazovým prostředkem než psaní textu. Nejprve jsem chtěl psát o situaci, kdy řada lidí z mého okolí nebude mít příští měsíc na nájem, nebo o tom, co si myslím o chování pana ministra Zaorálka či vedení Národní galerie, ale vzhledem k tomu, že komentování krize se už zhostila řada mých kolegů, sám se tomu nakonec raději vyhnu. Na možnost vystavovat ve vašem divadle jsem kývnul hlavně kvůli jeho názvu, protože komedie mi je ve své podstatě bližší než svět vážného a váženého umění.“

LENKA DOMBROVSKÁ

programová kurátorka divadla Komedie